door A. M. DE JONG

Snelkieken van de ,,Leven''-Redacteuren en Teekeningen van Jordaan.

Herdruk der onder dezen naam in ,,Het Leven'' verschenen artikelen.

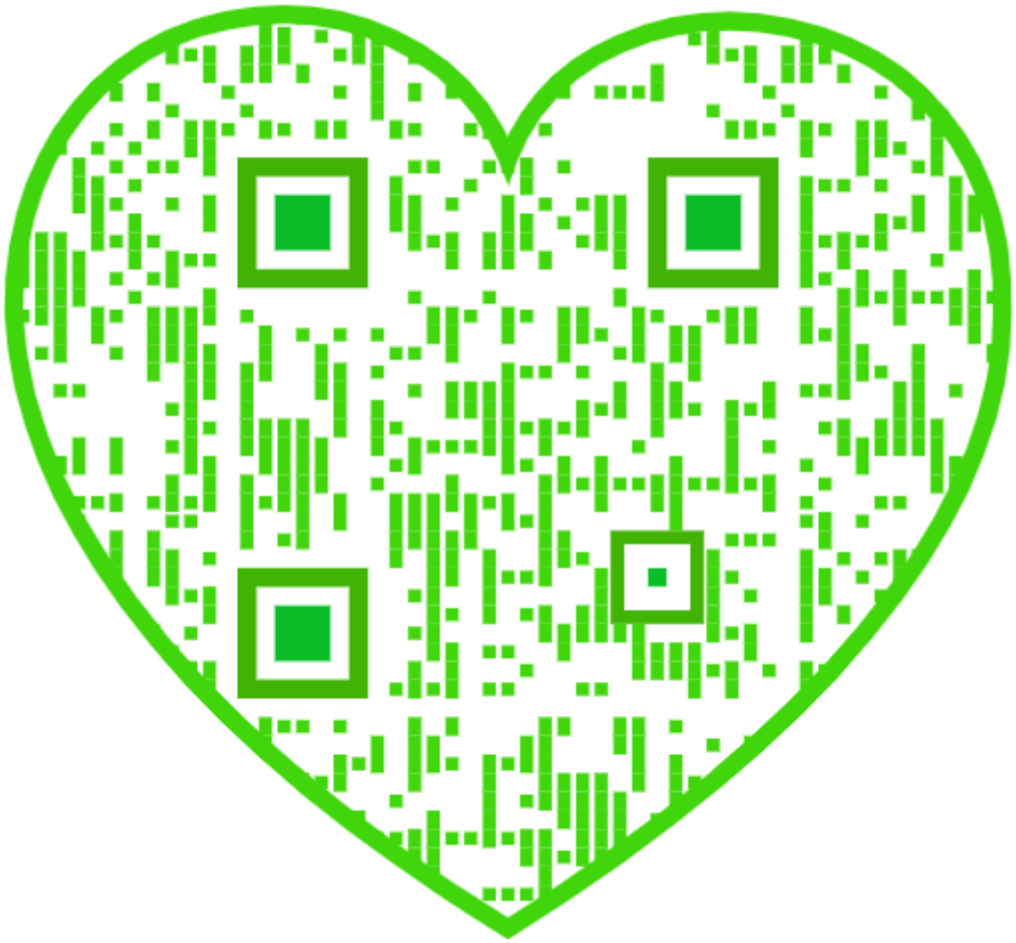

AMSTERDAM BIJ NACHT

DOOR

A. M. DE JONG

SNELKIEKEN VAN DE „LEVEN"-REDACTEUREN
— EN TEEKENINGEN VAN JORDAAN —

HERDRUK DER ONDER DEZE NAAM IN
„HET LEVEN" VERSCHENEN ARTIKELEN

I. OP HET REMBRANDTPLEIN.

EN zoo begonnen wij op dien uitzonderlijk schoonen, triestmistigen herfstavond onze donkere zwerftochten. Een in zijn soort volmaakt gezelschap: één die fotografeeren ging wat zich daarvoor leende, één die teekenen moest, wat niet gefotografeerd kon worden, één die de avonturen te boek stellen zou en één, die bekend was met het Amsterdamsche nachtleven en bovendien beschikte over een paar niet onbelangrijke vuisten. Alzoo: een fotograaf, een teekenaar, een schrijver, en een gids-voorknokker. Alle gebeurlijkheden waren voorzien en „verrassingen" konden alleen nog maar tot de aangename behooren.

Tegen elf uur vonden wij elkaar in „De Kroon", vol geestdrift, brandend van ontdekkingsreizigers-ijver. De onverwoestbare romanticus stond in ons vieren op en wij keken verlangend in de bizarre mogelijkheden van onze merkwaardige expeditie. Dezen avond zou moeten blijken, welke die mogelijkheden waren èn — of ze binnen het bereik van onze voor de nachtvogels-van-diverse-pluimage weinig voordeelige verlangens zouden liggen. In deze romantische stemming stapten wij naar buiten en schouwden over het terrein van onze eerste operaties.

In den laten avond is het Rembrandtplein een fantastisch

oord, en de grijze damp van den herfst accentueert de stemming op vreemde wijs. Hier klopt het hart zwaar en nerveus. In het fel-neerplassende licht van de witte booglampen droomen de kleurige schijnsels der electrische reklame-transparanten. In de uitstroomende lichtgolven der groote café's wemelen de drommen dooreendringende wandelaars in scherpe licht- en schaduwwisseling, schuiven dooreen, stil en stoorloos als op een meesterlijk geregisseerde massa-film. Er is een dof geroeze-moes van duizend stemmen en de roep van een laten koopman slaat er brutaal bovenuit. In een lange rij staan de taxis rond het donkere park geschaard, schelgloriënd, met hun valsche, venijnige lichtoogen; onverschillig, met loome blikken op de voortschuifelende menigte, leunen chauffeurs, diep gedoken in den kraag van hun wijde jassen tegen hun rustende, soms nog zachtronkende wagens. Hoog in de wazig doorschemerende lucht, in het diffuse schijnsel van opslaande stadsklaarte flonkeren licht reclame's, doven plots uit, flappen driftig weer op, lijkend op fantastisch knippende oogen van een nooit gezien monster. Aan den kant van Thorbecke-plein lokken zacht-roode schijnsels naar de mondaine bars, roepen fluister-vleiend naar de begeerten der aarzelend aanschuifelende nachtgasten. Tusschen de gewone burgermans-wandelaars trippelen al de scharreltjes monter of noodgedwongen uitgekomen, om buit te zoeken voor den nacht. Onder opvallende hoeden uit lonken haar al te glinsterende oogen en de geverfde lippen zijn onwaarschijnlijk rood in het blanke gepoeierde gezicht. Zij glimlachen verholen, met vochtig blinkende tanden, zij trekken lieve monkelmondjes en knipoogen veelbelovend. Want de nacht nadert, de groote nacht met zijn zwoele geheimen, de mysterieuze nacht van de groote stad, die haar eigen, verborgen leven leeft, haar geheimzinnig, wreed leven, haar duister-misdadig woelen. En tusschen de onschuldige, argelooze avondmenschen sluipen

Alzoo: een fotograaf, een teekenaar, een schrijver en een gidsvoorknokker . . .

reeds de sombere nachtgasten aan, de ontucht en haar vele en veel soortige handlangers, begeerig naar buit, loerend op prooi. Schijnbaar onverschillig en zonder kwade bedoelingen verliezen zij zich in de wiemelende menigte, maar in waarheid is hun

Onder opvallende hoeden uit lonken haar al te glinsterende oogen....

aandacht strak-gespannen en broeit in hen de heete drift naar roof. Auto's ruischen met schor gehoest van nijdige claxons over den glim-natten rijweg, haastig door hun vrijgetoeterde bedding, trams bonkeren bel tinkelend over de veelkleurig glinsterende rails, archaïstische aapjes hobbelen traag

en belachelijk door het moderne snelverkeer, kopwippend de armelijke paardjes met hun stijve pooten en hun touwrafeligen staart. En hoog boven de hoofden van den immer voortschuifelenden menschendrom draagt de sandwichman de gewichtige mededeeling, dat de echte gummiwaren alleen aan dat en dat befaamde adres te verkrijgen zijn. In het park bewegen duistere schimmen. Bedelaars murmelen hun hondsche smeekingen. Een vreemde lach slaat valsch boven het

... heeft ze beet, en drinkt een warme groc met een bolhoofdig individu ...

gedempte stemmengeroes op.... Koortsig begint het wilde bloed van de nachtstad te kloppen en de huiver van de zwoele geheimen vangt aan te rillen in de atmosfeer van het late Rembrandtplein....

Waarheen? Nog is het eigenlijke nachtleven niet begonnen. De eerste verschijnselen leven op, het nachtvolk begint zich te mengen onder de rustige huiswaarts keerende menschen, maar deze laatste overheerschen het straatleven nog. We

gaan even kijken in de bars aan het Thorbeckeplein. De portier slaat den zwaren voorhang open en even vliegt een gele schijn de natte straat over. Weeke muziek zwoelt om ons hoofd en dan zitten we rond een tafeltje, vier rustige heeren, die het boemelleven beheerschen en zonder merkbare aandacht de omgeving opnemen. Niet veel belangwekkends. Wat tusschensoort publiek met snobistische airtjes. Maar straks zullen ze kalm naar huis gaan, overtuigd, dat de kellners hen hebben aangezien voor geweldige zwabbers. De menschelijke ijdelheid heeft wonderlijke inspiraties. Een eenzaam engeltje zit alleen aan een tafel, rookt een sigaret en lacht uitdagend naar een stel provinciaalsche tronies in haar nabuurschap. Spoedig heeft ze beet en drinkt een groc met een bolhoofdig individu, dat grijnst en zich voor een held houd. Zij koketteert zonder animo of overtuiging: een buit van niks. Onze teekenaar krabbelt het geval in zijn schetsboek: de eerste prooi. Voort naar iets anders.

Voor de toonbank op hooge tabouretten enkele habituees.

Het tweede is inderdaad beter. Zeer mondaine uitmonstering. Diffuus licht van plafond lampen met teer gele zijden omkapping. Tegen de wanden met voornaam tonig behang kleine lampjes, met dezelfde zij omspannen, hier en daar een wouldbewulpschschilderijtje dat van bekwamer hand kon zijn. Geroezemoes van gedempte stemmen, waartusschendoor van tijd tot tijd een schelle vrouwenlach valsch opklatert. Er hangt 'n teerblauw waas van prikkelenden sigarettenrook, en de zwoele aroom van fijne parfums wolkt wellustig om. Kellners in goudgegalonneerden rok bewegen zich, waardig en diskreet tusschen de gasten en brengen hooge kelken van vonkend kristal, half gevuld met kleurige

dranken, groen,hel-geel,schel-oranje. Heeren in smoking, met smetteloos glanzend plastron rooken achteloos hun sigaret, leunend in de weeke kussens van de muurbanken, dames in laag décolleté, opzichtig, met brutaal geverfde oogleden, zitten daartusschen, rooken en kijken driest rond. Voor de toonbank, op hooge tabouretten, enkele habituees.

Onder hen is een jongmensch met een bloemzoet bakkes, onschuldige blauwe oogen en den zinnelijken mond van een

. . . . streelt hij zijn viool, als was het een wulpsche vrouw.

leelijke vrouw. Hij slurpt whisky-soda en verbaast zich diep over zijn eigen levenskunst. Een veelbelovende melkmuil!

Zacht vleit de sleepende muziek boven het droomerig stemmengemurmel. De poenig-onberispelijke violist slentert lui rond, lenig sluipend door de nauwste passages, het hoofd schuin, een eeuwigen, weerzinwekkend-voorkomenden glimlach op z'n banaal-mooie knechtentronie. Spelende, streelt hij zijn viool als was het een wulpsche vrouw. In minder dan een half uur krijgt hij tweemaal een blauw bankje toegestopt van een poenigen Duitscher, die, halfdronken, schaapachtig ver-

. . . . en koketteert onbeschaamd met haar zijden kousen.

liefd doet tegen een overdreven weelderige vrouw naast hem. Ze beloont hem af-en-toe met een onverschillig streeltje langs z'n geschoren hangwangen en demonstreert zorgeloos de begeerte om hem te plukken als een weerlooze kip.

In een hoek schuilen vier mannelijke wezens met één vrouw bijeen. Ze zijn bereids in kennelijken staat en in hun onsmakelijk dialect verknauwen ze ruwe woorden en zoutelooze grappen. De vrouw is beschilderd als een Indiaan-op-het-oorlogspad en koketteert onbeschaamd met haar zijden kousen. De lodderige oogen van de drankorgels leven op in gretigheid en hun grappen worden van steeds bedenkelijker allooi. . . .

De vooroefeningen voor het meer consequent doorgevoerde nachtbraken zijn weinig aesthetisch van aard. Onze teekenaar „zondert zich af" in het telefooncelletje; door een ruitje kan hij het kleine zaaltje prachtig overzien en in alle gemoedsrust zijn bescheiden notities maken....

Wel, het is hier een goed oord voor ons. Dit is de plaats waar de haaien hun prooi opzoeken. Er wordt met geld gesmeten of het modder was. Niemand maakt bedenkingen tegen de fantastische rekeningen der kellners. De O.W.-er is integendeel maar al te tevreden met deze schaamtelooze afzetterij. Geld spielt keine Rolle, en descretie evenmin. Hij openbaart zich in al z'n poenigheid en z'n grenzeloos gebrek aan goeden smaak en beschaving. Zoolang het alles maar zeer duur is, voelt hij zich voornaam genoeg en hij wordt lustig uitgebuit door de sluwe roofgieren van de nachtstad, die hem kennen en hem vleien, om hem te bestelen langs tien zijden tegelijk. Het is een doorzichtig complot tegen goedgespekte beurzen en het is uiterst vermakelijk voor wie het zonder al te veel weerzin weet aan te zien.

Onze deskundige vriend waarschuwt: tijd om naar „De Kuil" te gaan; over een half uur wordt die zaak gesloten en dat is een der karakteristiekste momenten, die wij niet verzuimen mogen. Dies betalen wij de eenigszins ontstellende rekening, befooien den bruingerokten schavuit van de garderobe en wekken de verontwaardiging van den indrukwekkenden portier, die zich door ons kwartje beleedigd acht in zijn fijngevoeligheid.

't Is stiller geworden op straat. De fatsoenlijke burgers zijn bijna verdreven en wat er nu nog rondslentert, is „uit" of „aan den arbeid".

In een winkel waar gesmeerde en belegde broodjes verkocht worden is een gansche menigte samengedrongen. Als haringen staan ze opeengepakt en schreeuwen hun bestellingen en rekken de armen over de hoofden der voor hen staanden om de lafenis van het hartige broodje in ontvangst te nemen. De fel verlichte winkel lijkt een distributie-bureau in den slechtsten tijd, alleen zijn de gezichten minder somber. Iedereen lacht en is „vreetzaam".

Plechtig dalen we af in „De Kuil". De beroemde „Kuil", die gedegenereerd is tot een half fatsoenlijke kroeg, waar stemmige bioscoopbezoekers en burgerjuffrouwen hun afscheids-koffie komen drinken en opgeschoten slungels met sensatie-beluste blikken de minderwaardige demi-mondaine-

tjes opnemen, die er ook rondslenteren. Bezadigde huisvaders pakken er nog een afzakkertje voor ze huistoe gaan en spreken zwaar en degelijk over hun dagelijksche beslommeringen. Het is er licht en warm en plebejisch rumoerig, kaal en grof na de geraffineerde interieurs, die we zooeven verlieten. We vallen neer in een hoekje, van waaruit we de zaal overzien kunnen en bestellen den bijna uit zijn valen rok barstenden kellner een kop chocola.... Een grappig publiek.

Ze lebberen aan hun kopjes koffie . . .

Dicht bij ons zitten drie ouwelijke juffertjes, netjes opgepoetst en proper in hun Zondagsche pronkkleeren. Ze lebberen aan hun kopje koffie, of ze zooeven op een van hun kamertjes bij mekaar gekomen zijn om de buurt grondig te bekletsen. Een kijkt telkens even schuin opzij. Ik denk, dat ze onwillekeurig zoekt naar de poes, die 'n dreigend gevaar is voor de kanariepiet.

Verderop twee kwajongens, slobberig in hun te wijde confectie-kleeren. Ze zitten triest voor hun leege glazen en loeren verstolen rond. Als een dolend meisje van de vlakte toevallig een onverschilligen blik in hun richting werpt, stooten ze mekaar aan en grinniken.

Voor het spiegeltje tegen een pilaar staat een niet meer

jeugdige dame haar door den tijd gehavend gezicht kritisch te bestudeeren en werkt met een poederkwastje de ergste rimpels weg. Een gepleisterd graf. Rond de tafels in het midden zit een heel gezelschap.

Heeren met onzegbare proleten-koppen, gekleed in dure motorjassen, dames met stofsluiers om de verwaaide haren,

Ze zitten triest voor hun leege glazen en loeren verstolen rond.

een stelletje „nieuwe rijken" alweer, die den afstand tot de sjieke bars nog niet hebben afgelegd en hier hun waardigheid demonstreeren.... De kellners draven af en aan, vragen om te mogen afrekenen, 't wordt tijd....

Plotseling tinkt driftig, snel achtereen, een schel. De resolute juffrouw achter het buffet slaat met een theelepeltje op een tafelschel: het sein voor vertrekken. De kellners waarschuwen de ladies and gentlemen, dat het klokje van gehoorzaamheid

geslagen heeft, en hier en daar dooven al geluidloos de eletrische lampjes uit, telkens meer. Het helle licht verdoft tot een grauwen schemer en de aanwezigen slenteren onwillig naar den uitgang.

Het gepraat lijkt drukker en luidruchtiger, nu de menschen dichter opeen dringen. Alles dromt bij den lichten uitgang samen en begint de steenen trappen te beklimmen, waar schelle schijn tegen de wanden en over de stijgende koppen botst.

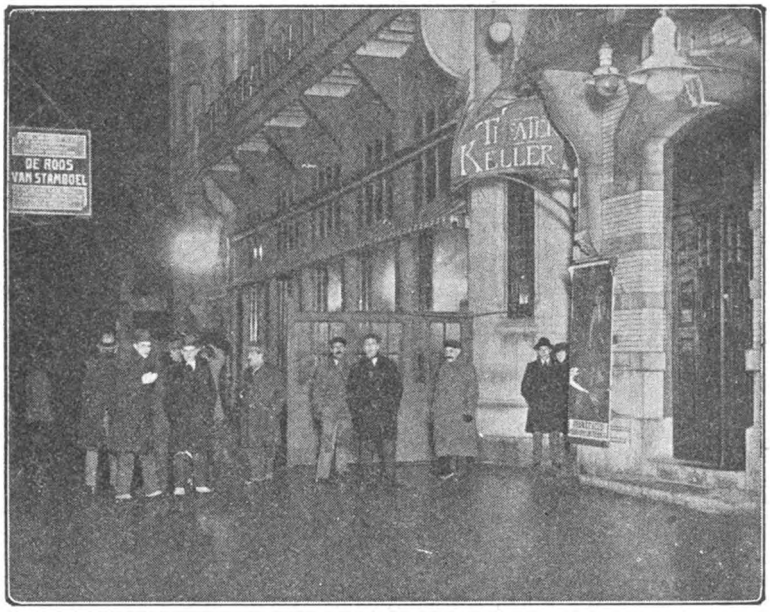

Het uitgaan van „de Kuil'' op het Rembrandtplein om kwart over eenen in den nacht . . . .

Vóór mij knijpt een der slungelige jochen een kittig juffertje in haar welgevormde kuit, dat haar de gemoedelijke ontboezeming ontlokt, dat hij hier geen gewoonte van moet maken. Overal is het gegiechel en gesnater. Snaaksheden van weinig kiesch allooi vliegen heen en weer.

Achter ons is de zaal nu bijna geheel duister, alleen hier en daar gloeit een eenzaam lampje een belachelijk lichtkringetje om zich heen. Donker schimmen de kellners langs tafeltjes en stoelenrijen.

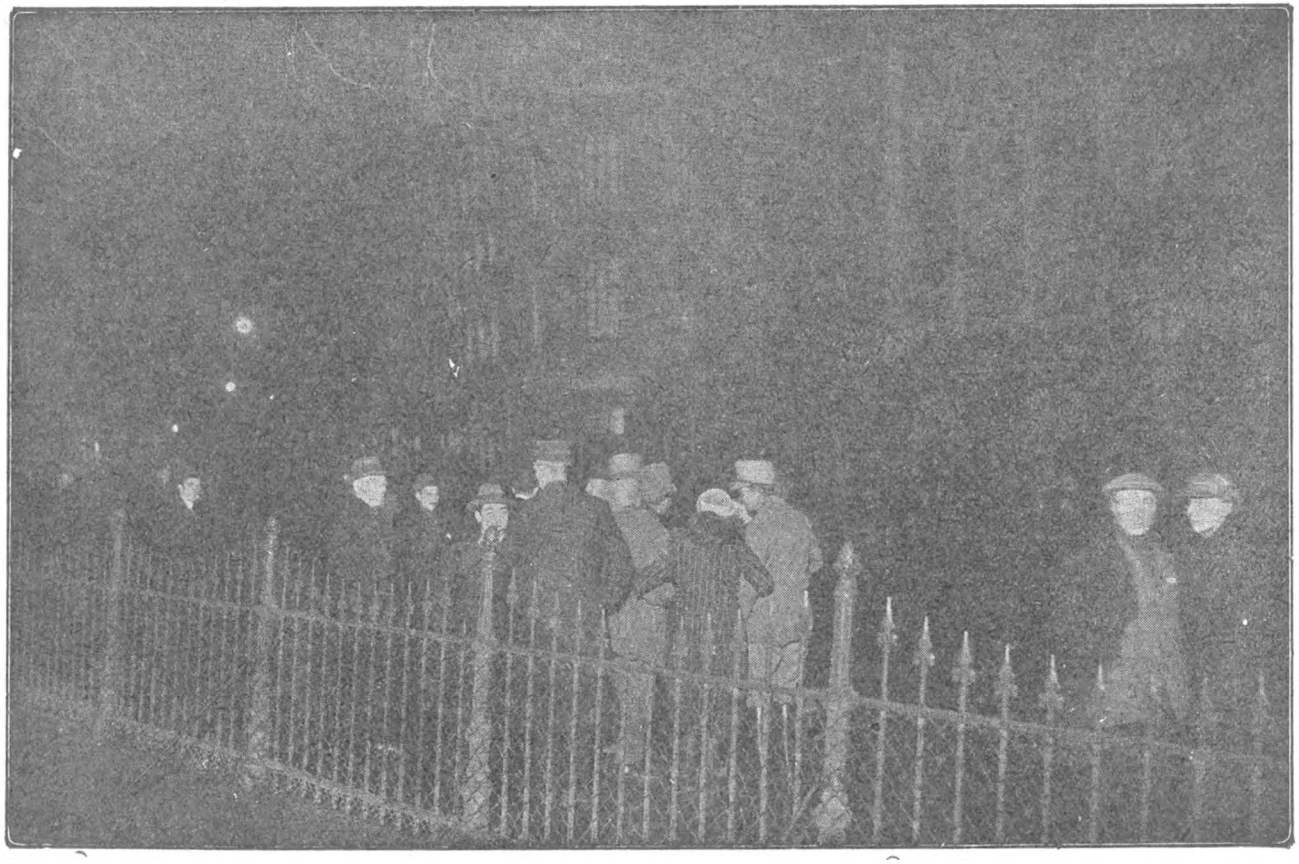

Het Rembrandtplein een uur later; het echte cachet van het nachtleven ligt reeds in deze opname.

Buiten verspreidt de klit menschen zich in kleine groepjes over het verlaten trottoir, waar het duister is, nu de groote bollen voor „De Kroon" niet meer gloeien en de ramen donker staren als doode oogen.

Nu begint voor goed de nacht en zijn sinister leven.

II. Na één uur.

oodra de klok één geslagen heeft, wordt het, dan verlaten, Rembrandtplein plots van een nieuw en heelemaal niet aesthetisch leven bezield. Uit „de Kuil" duiken de nachtgasten naar de oppervlakte en vormen groepjes op het trottoir. Er wordt luid geredekaveld. Gesprekken en disputen moeten snel tot een einde gevoerd worden, en dat gaat onder menschen, die al redetwistende stevig gedronken hebben, niet zonder veel gebaren en kernige argumenten. Andere groepjes overleggen op geanimeerde wijze hoe ze hun feestelijken uitgang zullen voortzetten. Snorders en taxi-chauffeurs loeren op een vrachtje en de leege auto's rijden toeterend en met hun claxons brullend het parkje rond, omdat ze niet meer mogen stilstaan na dit gewichtige moment van café-sluiting.

Onze fotograaf is even voor dit beteekenisvolle oogenblik naar boven gegaan en heeft stiekum zijn toestel zoo opgesteld, dat hij de uitloopende nachtzwalkers onverhoeds nemen kon. Wij, anderen, zijn nog beneden gebleven en komen tusschen de druk pratende en lachende uitgeworpenen uit de onderwereld mee naar boven. Langs het glazen schut, dat het terrein van „De Kroon" heerschzuchtig afbakent, staan enkele habituees van het nachtelijk Rembrandtplein, die hun mannetjes en vrouwtjes nauwkeurig kennen en aan ieder geld weten te verdienen. De „oppersnorder" is er natuurlijk in de eerste plaats en zijn routine en menschenkennis zijn van dien aard, dat hij den teekenaar en mij onmiddellijk aanspreekt en ons op den natuurlijksten toon van de wereld een gewetensvraag doet, die men zelfs in de realistische journalistiek niet waagt

af te drukken. Wij verbergen onze ondeskundige ontzetting en vragen hem ter wille van het goede doel op lossen toon nadere gegevens.... Op hetzelfde moment ploft het bliksemlicht en verschrikt wendt alles zich naar het loerende toestel op het trottoir.

... heeft stiekum z'n toestel zoo opgesteld, dat hij de uitloopende nachtzwalkers onverhoeds nemen kan.

„Rooyem!" valt onze interlocuteur uit: „Da's zeker zoo'n gooser van „'t Leven!"

Hij heeft nog geen flauw vermoeden, dat hij met een paar andere gelijksoortige „goosers" in gesprek is.... Van alle kanten klinken uitroepen en enkele gelegenheidsboemelaars toonen zich verontrust in verband met hun burgerlijk fatsoen en hun meer huiselijk aangelegde familiebetrekkingen. Snel is er een oploopje. Nachtvlinders zwermen aan, lacherig, loerend onderwijl naar de mannelijke zwervers; gemoedelijke zwabbers hebben er schik in, overmoedige provincialen toonen zich trots en tevreden, dat ze in hun hooge waardig-

heid als zwervers in de nachtstad vereeuwigd zijn. Nog altijd immers staat het groot, is het een reden tot trots en bluf tegenover vrienden en kennissen, gerekend te worden tot die uitgelezen menschen, die „het leven kennen"..... Het regent

De oppersnorder is er natuurlijk in de allereerste plaats . . .

aanvragen om een afdruk. Om nog een kiek. Onze fotograaf kijkt kritisch naar de saamstroomende bende en als de troep hem „meevalt", stelt hij iets verder zijn toestel weer op en geeft het voornemen te kennen, nog een opname te doen.

Gejuich, gelach, gejoel. De eerzuchtige „lebenskünstler" verdringen elkaar om vooraan te komen.

Nadrukkelijk vooruitdringende „hippies" (zooals oppersnorder, die blijkbaar geweldige dingen van ons verwacht en dies in onze buurt blijft, ze betitelt) worden schertsend geduwd en geknepen en reageeren slagvaardig op weinig kiesche uitroepen.... Waar onze beschaving zich vermaakt, hangt een kwalijk-riekend atmosfeertje.... deze eerste indruk zou zich gaandeweg versterken. De fotograaf heeft alle moeite, om de helden van het nachtkwartier op den goeden afstand te houden. Iedereen wil vooraan staan om later te kunnen geuren met z'n geniale aanwezigheid in dit buitenburgerlijk milieu. „Floep". De venijnige vlam van het bliksemlicht slaat hel een gat in de schemering en een gejuich gaat op. Onze onafscheidelijke vriend, de snorder, vat zijn indrukken samen in de betuiging, dat „je hardstikke blind wordt van dat peslicht". Een agent drentelt naderbij. De fotograaf is met zijn toestel „spoorloos", zooals het politierapport dat ambtelijk pleegt uit te drukken met prijzenswaardige kortheid. De vereeuwigden verspreiden zich in alle richtingen. Blijkens de groepeering is het oploopje dienstig geweest tot het aanknoopen van min of meer teedere connecties.... Van totale onbekendheid tot de innigste relaties, il n'y q'un pas — op het nachtelijk Rembrandtplein.

Wij drentelen onverschillig langs het park. De snorder vermeerdert onze wereldwijsheid door onthullingen, die bewijzen,

De eerzuchtige „lebenskunstler" verdringen elkaar om vooraan te komen.

dat je met het afkondigen van zedelijkheidswetten een volk nog niet tot zedelijke voorbeelden opgevoed hebt. Wij houden de kostbare kennismaking aan en bestellen hem over een half uurtje op den hoek van de Halve-maansteeg. Verlepte nachtvogels, met geverfde en gepoeierde gezichten als antieke, barbaarsche afgodsbeelden, grijnzen naar onze weinig beluste blikken. Ze knipoogen en wenken lokkend met het hoofd. Ze zeggen liefelijke naampjes, en als we niet reageeren, eindigen ze de hoopvol begonnen conversatie met een cynisch scheldwoord. Wij lachen en zij lachen terug, allons enfants.... „even goeie vrinden."

Een weinig gedistingeerde heer met zwarten hangknevel en merkwaardige waterige oogen staat bij het ijzeren hek en houdt een redevoering tegen een onzichtbaar publiek. Hij waggelt op zijn beenen en zwaait met zijn groote ronde hand, waarin een afgekloven sigaar triestig dampt. Enkele aapjeskoetsiers in lange pellerien-jassen, de groen-en-rood glanzende kachelpijpen kluchtig op hun verweerde koppen, slenteren naderbij en zeggen weinig waardeerende woorden. De eenzame redenaar kijkt op en lacht. Een botte dronkemanslach.

„Ik ben „in de lorem"," bekent hij royaal.

„Da doch ik al, toen ik je noos zag," insinueert onverstoorbaar een snorder.

„Zoo.... linkmichel," tracht de ander, teleurgesteld, te hoonen.

„Eerlijk waar," betuigt de snorder.... „D'r is zooies in, zooies.... afijn, zooies begrijp ie."

„Je ken me nog meer vertellen," beweert de „Dronken tobbe" valsch wordend.

„Precies, meneer," zegt de ander, „maar daar ben ik nou veels te fesoenlijk voor."

„Had je me maar!" grijnst de zwaaiende slemiel en hij gebaart verheven met z'n groote hand, waarin immer de afgesabbelde sigaar rook-wolkjes verpuft.

„Liever niet," pareert z'n plaaggeest...„je stinkt me te hard."

'n Sprankelend gelach stijgt uit de geamuseerde omstanders op. De dronken „langknevel" beseft vaag, dat hij den ander overbluffen moet, wil hij de nederlaag niet lijden. En dus zegt hij met dubbelslaande tong, uit de hoogte;

„Je kan me rije, nakende rot."

De snorder monstert hem met kennersblikken. Hij heeft hem spoedig gedetermineerd en vraagt kalm:

„Zeker naar de vullisbelt?"

Nieuw gelach. De beleedigde tegenpartij zoekt naar een passende repliek, maar z'n zwaar benevelde hersens vinden niets anders dan een onverklaarbaar scheldwoord:

„Vuile schele."

Je kan me nog veel meer vertelle . . . .

„Laat je kelen," is het dichterlijke antwoord.

Dat is afdoende. Even nog staat de verslagen nathals sprakeloos onder den gierenden lach van het dol geamuseerde auditorium. Dan zwaait hij weg, met een vaag armgebaar, als schudde hij een lastig wandelgenoot terzijde. Een eind verderop ontmoet hij een lantaarnpaal en knoopt daar onverwijld een diepzinnig gesprek mee aan. Maar niemand let er meer op. Hij is als publieke vermakelijkheid afgewerkt.

In het park sist weer de vlam van het bliksemlicht. Onze foto-fanaticus heeft een heimelijke opname gedaan vanuit een boschje.

„Wat is dat toch!" vraagt een verontrust dametje.

„Rembrandt steekt voetzoekers af," spot een verloopen slungel.

Bij een bakkie staan een heer en een dame . . .

Men kijkt naar het donkere park, waar de duisternis dieper lijkt na de felle oplaaiïng van de witte vlam. Een nieuw incident leidt de aandacht af.

Bij een „bakkie" staan „een heer" en „een dame" in druk, fluisterend gesprek. Er wordt onderhandeld over kiesche aangelegenheden, zooals voor den deskundige zonder meer

duidelijk is. Maar een verarmoeid schooiertje van een jaar of veertien toont al te veel belangstelling, naar de meening van den „heer". Hij is vlak bij het handeldrijvende paar komen staan en kijkt nieuwsgierig onder gebroken klep van zijn omvangrijke pet uit naar de gezichten van de fluisterenden. Ruw stoort de „heer" zijn gespannen aandacht door een uiterst onwellevende uitnoodiging aan den sjovelen luisteraar om zich een weinig te verplaatsen. Deze kijkt hem brutaal aan, maar beweegt zich niet.

Een gezelschap populaire sportmenschen.

„Nou!" inviteert de toornige meneer nadrukkelijker. „Wil je as de gesmeerde bliksem verdwijnen.... Gauw wat!"

Tartend blijft de knaap staan en grijnst uitdagend midden in het gezicht van zijn woedend wordenden tegenstander. Hij zegt niets, maar verroert zich ook niet van zijn plaats. Belangstellend kijkt de geverfde dame toe, geamuseerd om het lef van den kleinen schooier. Dan, plotseling, valt de booze aanbidder naar den jongen uit en slaat naar zijn gezicht. Maar

vlug als water is die al weggesprongen, rukt de zweep van het koetsje uit den koker en slaat de meneer kletsend over z'n rug. De juffrouw slaakt een gilletje, snorders bulderen van 't lachen, de meneer vliegt woest op den brutalen boef los, maar die smijt de zweep neer en rent weg, buiten het bereik van de groote grijphanden. Een eindje verderop blijft hij staan en schel klinken zijn leutige scheldwoorden naar den vijand, die verbluft en snuivend van woede is blijven tandeknarsen.

Opnieuw de doffe ontploffing van des fotografen kunstlicht, ergens in het midden van het park. Hij heeft een gezelschap populaire sportmenschen ontdekt en daar deze een waardevol dokument zijn voor onze bedoelingen en tevens voor den onverdroten ijver en het belangrijke uithoudingsvermogen der groote mannen van onzen tijd, heeft hij ze handig gesnapt op de bank waar ze even verpoosden tijdens hun sportieve training. Half time....?

Het eene bakje na het andere hobbelt weg, hard ratelend over de keien, een rauw geluid in den stiller wordenden nacht. De eene nachtvlinder na de andere vondt een slachtoffer en voert dat vleierig onder zoet gekir weg naar de donkerder straten, naar de holen van verboden liefde, naar zwoele kamertjes, waar achter den dunnen wand de pooier loert op de portefeuille van den minnedronken boemelaar, den eeuwigen onnoozelen mannetjes-mensch, die zich aldoor opnieuw laat uitschudden onder den invloed van den bespottelijken waan, door het weerzinwekkende lokspel van de verleidelijke „schoone" gegroeid....

Uit de Regulierbreestraat komt „Had-je-me-maar" aansukkelen. Hij is nog meer bekend, nog populairder dan de befaamde sportcorypheeën en alles grinnikt, als de erbarmelijke gestalte in zijn langen slobberjas over de keien komt aandribbelen. Sluw kijken de listige, zwemmende oogjes uit het opgeblazen drankgezicht, waar de groezelig-witte baard woest omheen kruift. Het beroemd geworden sigarenkistje, zijn eenig muziekinstrument, waarop hij zijn kruiïge liedjes kluchtig trommelend begeleidt, klemt hij stevig onder den arm en hij leunt op een buigzaam rotanstokje, dat dandyeus krom staat naast zijn harmonica-broekspijpen. Z'n bemodderde schoenen zijn stuk. De vieze hoed met uitgezakten rand staat scheef op z'n wilden zwerverskop gedrukt en hij kijkt ons aan, snuivend met z'n dikke, eeuwige verkouden neus.

„Hallo, Hadje," wordt er gegroet.

„Hadje" kijkt schuin naar de menschen om hem heen en

groet met zijn schorre stem terzij:

„Zoo.... zwervers."

Hij heeft succes. Men lacht. Men lacht om alles, wat deze verschooierde wijsgeer zegt.

„Waarom ben je nog niet gaan slapen. 't Is kinderen bedtijd," verkondigt een geestige toeschouwer.

„Had je d'r al lang onder motte legge, foddesák," kaatst Hadje terug. Nieuw succes.

Hij maakt met z'n stramme beenen 'n paar kluchtige danspassen.

Er ontspint zich een geanimeerd dispuut. Eenigen zijn van meening, dat Hadje een liedje moet zingen. Anderen hellen over tot de gedachte, dat het beter voor den ouwen zondaar is, te gaan slapen; overal loopen politieagenten.

„Beste menschen," oordeelt Hadje zachtmoedig „Zajje mijn nooit wat van hooren zeggen. Vast niet... Ze kijken alleenig een beetje al te veel naar dingen, die ze liever niet mosten zien... Naar mijn bijvoorbeeld. Maar anders beste menschen, hoor, 'k ken niet anders zeggen."

En hij loert schuin naar den agent, die op den hoek van de Breestraat onbewegelijk op post staat.

„Heb je elken nacht geld voor een logement, Hadje?" informeert een nieuwsgierige.

De grijze beroemdheid kijkt z'n ondervrager minachtend aan en maakt een verachtelijk gebaar met z'n schouder.

„'n Logement"? piept z'n heesche stem. „'n Logement....? Ja ik ben daar mal! 'n Logement....! Man, ik ben geabonneerd op de Galerij. Fijne plaas.... We sliepen d'r met z'n drieën, maar me twee maats hebben ze weggejaagd.... foetsch.... en ik mag d'r blijven.... Wat ze-n-in mijn zien, mag God weten, maar mijn laten ze daar maffen. No! Mijn en biet.... laten ze me d'r niet maffen.... maf ik ergens anders."

Onverschillig kijkt hij rond, leunend op z'n buigende rotting.

„'n Sjiek rietje," bewondert er een.

„Geweest, meneer, net as de baas.... Da's voorbij....? ja.... De stok oud .... de baas stokoud.... zoo gaat èt in de wereld."

Hij grinnikt om zijn eigen woordspeling. Dan in eens, veert hij op. Voorzichtig staart hij rond, of er ook onraad in de buurt is.... Alles veilig? Hij maakt met z'n stramme ouwe beenen een paar kluchtige danspassen, betrommelt z'n sigarenkistje, en begint met schor geluid een allerverschrikkelijkst liedje te zingen. Maar na enkele regels houdt ie op: een agent steekt de straat over. Hadje incasseert snel enkele dubbeltjes van het sympathiek gestemde publiek, dankt duizendmaal en gromt het voornemen om zich „uit de barrebiezen te maken". En in zichzelf brommend en mompelend sukkelt hij weg, het donkere Thorbeckeplein op. Publiek kijkt de wandelende tragedie lachend na. En een chic type met een verloopen gezicht zegt spijtig:

„Gelukkige ouwe kerel.... Met zoo'n levensopvatting ben je rijker dan Van der Bildt...."

Wat te bezien staat.

Het troepje toeschouwers gaat uiteen. Al stiller wordt het op het plein. Nog een paar onfortuinlijke „meisjes" zwerven rusteloos rond, spieden iederen man onderzoekend aan. Ze hebben geen „chance" van avond. Vermoeid slenteren ze wat, lusteloos, telkens even oplevend als er een nieuwe mogelijke verovering nadert, dan weer terugvallend in hun traag, slap gedrentel. Wat wacht hen, als ze alleen „naar huis" moeten De honger misschien? Een woedende kerel, die hen ranselt met z'n knokige knuisten om hun onhandig „werken?" De mogelijkheden onder ons, cultuurmenschen, zijn wonderlijk uitgebreid....

Wij zoeken onzen zwervenden maat op, die, eveneens naar buit speurend, met zijn toestel rondsluipt. Hij is midden in

vermoeid slenteren ze voort...

het park bij de banken, waar een stelletje nachtvolk druk converseert met een tweetal nymphen van bedenkelijken leeftijd. De ijzeren Rembrandt steekt z'n kop trots in het duister en wil niets hooren van den liederlijken handel, die elken nacht weer aan zijn voeten gedreven wordt. Hij veracht het gespuis der minzieke menschen; hij veracht de heele wereld die maar niet beter en schooner worden wil, hij veracht zichzelf in zijn giet-ijzeren leelijkheid het diepst van al. Arme Rembrandt! Wat hebben ze hem, den hartstochtelijken zoeker naar de stilte der meditatie, een onguur plaatsje uitgezocht: in het hart van de groote stad, overdag in de kolkende herrie van het razende straatverkeer, 's nachts in het gemurmel van lispelend straatschuim en loerende roofvogels.

Inmiddels is onze fotograaf weer gereed met zijn toebereidselen. En het stelletje nachtzwalkers houdt zich rustig bereid voor de operatie. Ze vinden het allemaal overgezellig en zijn niet verlegen in de wetenschap, dat hun portretten in een geïllustreerd blad zullen komen. Ook de nachtfeeën niet. Is haar bedrijf niet een bedrijf als een ander? Ze moeten toch ook d'r brood verdienen?.... De vlam floept.... klaar!....

Wonderlijk.... je dacht, dat het plein al ganschelijk verlaten was, maar van alle kanten duiken toch weer donkere schimmen van nieuwsgierigen op.

Een van de schimmen ontpopt zich als een inspecteur van politie. Hij toont, dat hij in kwaliteit is, door de overbodige vraag te stellen: „Wat doet u daar?"

Zij zitten heel gezellig op een bank en fluisteren van liefde in weerwil van nachtelijke kou . . .

En onze gemoedsrustige fotograaf, morrelend aan zijn toestel, antwoordt lakonisch: „Fotografeeren".

De politieman kucht nadenkend.

Zijn vraag is natuurlijk de inleiding geweest tot ambtelijk ingrijpen.

Dat telkens opbliksemende licht staat hem niet aan.

Het verontrust hem. Het is niet gewoon. Het h o o r t niet in de duistere atmosfeer van het plein, dat onder zijn waakzaamheid z'n bescheiden en alleszins fatsoenlijk leven leeft.

Een nachtelijk rendez-vouz onder de auspicien van den grootsten aller schilders... Rembrandt!

Het is een onaangename valsche noot in de liefelijke symphonie van het nachtgefluister. Het stoot hem uit zijn evenwicht. Hij heeft liever een heel escadron lallende dronkelappen.

Het kan niet goed zijn, dat zegt hem zijn nauwgezet politioneel geweten....

Maar op welken grond moet het verboden worden?

Hij peinst.

Zijn geoefend brein zoekt in verordeningen en wetten naar de bepaling, die hem macht zal geven over dezen lichtflitsenden nachtbederver.

Het publiek groeit al weer aan.

Nieuwsgierig wacht men op de dingen, die komen zullen....

Eindelijk heeft de toean besar van het Rembrandtplein het gevonden.

Fier verheft zich zijn mannelijke gestalte en autoritair kraakt zijn officiëele stem:

„Daar moet u mee ophouden."

De fotograaf gaat rustig voort, zijn toestel af te breken en vraagt vormelijk:

„En waarom?"

Waarop, logisch en onverbiddelijk het antwoord komt:

„Omdat het nu eenmaal verboden is, vuurwerk af te steken langs den openbaren weg."

„Dank u," zegt de fotograaf uiterst beleefd.

Maar zijn beleefdheid is een hoon apart.

En het publiek hoont geestdriftig mee.

Het gemengde publiek is weinig toeschietelijk voor den vindingrijken bewaker der openbare orde.

Hij bewaart zijn kalmte en zegt, heengaande:

„Als u 't maar weet."

„Ik weet et," antwoordt nederig de fotograaf en hij fluister mij spijtig toe: „Wat jammer, dat ie me niet bekeurd heeft!"

„Dat zou nog es een prachtavontuur geweest zijn!"

Dan stappen we lustig op.

De menschen verspreiden zich.

De twee onfortuinlijkste der nachtvogels kijken ons vragend aan.

Daarop, beseffend dat wij geen prooi zullen worden, dwalen ze triestig weg door de duisternis, eindelijk overtuigd, dat het hun dag niet is, vandaag....

Wij gaan onzen vriend, den oppersnorder, opzoeken, die wachten zou op den hoek van de Halvemaansteeg.

En we stuiten op een onverwacht buitenkansje:

„Hadje" heeft zich bedacht, is niet naar de Galerij gegaan, en slaapt den slaap der rechtvaardigen, liggend tegen een brievenbus.

Alle politieverordeningen ten spijt bliksemt het schelle licht opnieuw door den nacht, en „Hadje" wordt verschrikt wakker en vloekt schuchter.

Een ruime fooi doet hem om „meervanzulkwerk" vragen, waarna hij zich tevreden neervleit om verder te slapen....

Deze koning der zwervers is werkelijk onovertrefbaar en onoverwinnelijk.

De bekende „Had-je-me-maar" rust uit van de vermoeienissen van den avond....

Op het afgesproken punt vinden we onzen snorder en hij beschikt inderdaad over kostbare gegevens, die ons voor een volgenden tocht van onberekenbaar nut zullen zijn.

En ten overvloede biedt hij ons welwillend, hoewel niet zonder baatzuchtige bedoelingen, zijn uiterst deskundig geleide aan. Wat wij dankbaar aanvaarden. En na een dergelijken afspraak voor een anderen avond snorren wij een taxi op en rijden naar huis.

Onze „dagtaak" is voor ditmaal volbracht.

III.

a, meneer, voor éénen is-t-er weinig loos," lichtte ons de oppersnorder in, toen wij ons weer vereenigd hadden op het Rembrandtplein, dat nog baadde in het schelle licht van den voornacht.

Hij trok rimpels in z'n voorhoofd en z'n aristocratisch gekromde neus stak dreigend naar voren. Hij noemde een paar gezellige „gelegenheden", maar die waren allemaal precies gelijk aan de bars van onzen vroegeren tocht en wij eischten krachtiger kost.

„Tja," overwoog onze vriend peinzend, „tja.... dan is het maar het beste, dat u es gaat kijken bij „Mevrouw"."

„Mevrouw!".... Dat klonk! Wij betuigden hem onze instemming en hij, de expert op het zeer bizondere terrein van de nachtelijke wetenschap, bracht ons langs den kortsten weg naar de inrichting van „Mevrouw".

Een antieke tingel-tangel was het, waar het trieste bedrijf tot meerder vermaak van de ontwikkelde en beschaafde bevoorrechten nog immer op de beproefd degelijke wijze wordt voortgezet. Een smal, lang zaaltje, met tafeltjes en stoelen, in de onschuldige rangschikking van een doodgewoon café. Achterin, waar de warmte van de vulkachel met geen mogelijkheid de temperatuur ook maar een enkel graadje kon verhoogen, een „tooneel", d.w.z. een verhooginkje, waar wat smakeloos geschilderd décor rondom staat en dat achteraan afgesloten wordt door een fraai tafereel, waar boomen van borstplaat hun harde kruinen in een lucht van suikergoed steken en een weg van vieze lava zich bevallig kronkelt tusschen weilanden van groene watten. Op eenigen afstand van

„het tooneel" is de zaal afgesloten door een hekje, dat overigens in het midden onderbroken is en waarvan de beteekenis noch de bedoeling ons, eilacie, is geopenbaard. Achter de schel-schitterende toonbank troont in majesteitelijke waardigheid: „Mevrouw".

Mevrouw is de houdster van deze briljante „gelegenheid." Ze is een flink uit de kluiten gewassen dame van tusschen de vijf-en-dertig en vijf-en-zestig, zoo ruwweg geschat. Alles aan haar is dik, een weinig overdreven, om het zachtmoedig uit te drukken. Ze houdt het midden tusschen een welgemest

„Mevrouw . . . ."

representant van de familie der dikhuidigen en een zeer fanatieken krokodil. Waar die laatste gelijkenis eigen in zat, is moeilijk onder woorden te brengen, ik vermoed, dat het meer een geestelijke overeenkomst genoemd moet worden. De vette kussentjeshanden met de korte, roode knakworstvingertjes zijn merkwaardig bedrijvig; en niet zonder geldige reden: aan elken van de onsierlijke vingers stralen, flonkeren, oogverblindende ringen, een wellustige uitstalling van diamanten en briljanten.

Het is verschrikkelijk om naar te kijken, maar „Mevrouw" bewijst er haar superioriteit mee over de omringende, minder-

waardige wereld en dus heeft men er als weldenkend mensch vrede mee te nemen. Overigens fonkelen haar knikkervormige oorlelletjes eveneens van kunstlicht uit diamanten knoppen en rust er op haar omvangrijke, schrikaanjagend verheven boezem een voorwerp, dat als sieraad bedoeld is, maar het niet verder brengt dan tot een nieuwe demonstratie van een smakelooze pronkzucht. Het vonkende monstertje is met een gouden ketting om haar stierennek vastgelegd en wordt daarenboven met nog een ander, niet minder edel-metalen ketting sluwelijk verbonden aan de deftige blouse der aanminnige dame. Blijkbaar heeft ze niet àl te veel vertrouwen in de eerlijkheid van haar cliëntèle.

„Mevrouw" dan, houdt, tronend achter haar buffet-vesting, een norsch en energiek oog op haar „zaak". Dicht bij de balustrade zit rond een tafel een luidruchtig gezelschap: enkele „heeren" in het onvermijdelijke gezelschap van even zoovele „dames". Noch de heeren, noch de dames lijken bizonder gedistingeerd. Toch zijn het ongetwijfeld „heeren", want gouden horlogeketten kronkelen zwaar en onmiskenbaar-echt glanzend over bevallig ronde buikjes; ze dragen sjieke schoenen, lakleer met peau-de-suède kappen, en dure zijden sokken, die nadrukkelijk onder de hoog-op-gesjorde broekspijpen zichtbaar zijn. Hun koppen konden van spekslagers, beroepsboksers, brutale melkboeren of landloopers zijn — maar wie kijkt er nou tegenwoordig nog naar iemands kop, als ie 'm beoordeelen wil? De „dames" hebben blijkbaar veel last van den heerschenden kleedingnood gehad en zich dientengevolge met zeer weinig dekking tevreden gesteld. Ze zitten naast de heeren, dicht en vertrouwelijk, je zou haast zeggen liefderijk tegen hen aangedrongen. Sommigen drijven de vriendschap zóóver, dat ze op de knie van een der patsers — hola!.... — „heeren" zijn terecht gekomen. Onder rijke, onder chique, onder gedistingeerde menschen drinkt men champagne. Ergo drinken zij champagne. Ze drinken champagne met dezelfde nonchalance als waarmee een koe slootwater inzwelgt. Je ziet aan hun heele gebaar, dat ze het gewoon zijn. Dat ze van kind af aan om zoo te zeggen, nooit anders gedronken hebben. Dat ze gedoopt zijn in de champagne en er zich in baden (als ze tenminste ooit tot een daad van zoo buitensporige zindelijkheid zijn overgegaan!) Enfin, ze zijn rijk, ze bulken van de duiten en ze komen handen te kort om het geld weer weg te smijten. Daarom drinken ze champagne als slootwater, in „Mevrouws" gelegenheid, met

Mevrouws „personeel". Onverschillig drinken ze de champagne bij stroomen en schreeuwen er bij, omdat ze meenen dat ze lol hebben en dat dit ook bij hun levenshouding hoort. Dat ze gevild en uitgelachen worden komt niet in hun verhitte poenenkoppen op; zijn zij niet de rijke „heeren", die sjampy fuiven en niet op een paar voddige papiertjes van honderd kijken?

Ze drinken champagne . . . ."

Wij gaan in de buurt van de ronkende kolomkachel zitten en bestellen den gedienstig toeschietenden kellner wat warms te drinken. Nauwelijks hebben we onze jassen neergelegd en de kou uit onze handen gewreven, of we hebben al gezelschap. Bediening laat niets te wenschen over: à la minute zeg ik U! Voor ons ieder komt er een danseresje aanhuppelen, met heel kort plooirokje, gazige zij, en heel lange witte-kousen-beenen daaronderuit. Het décolleté is verrassend kuisch voor deze sfeer. De meisjes met hun korte kroesharen zijn flink in de poeder gezet en lijken bleek: ze bibberen van de kou, de

stakkers, de voorwerpen, die het „leven van plezier" moeten helpen opbouwen van uit hun mieserige menschelijkheid.

Ze groeten liefjes en gaan plichtmatig pal naast ons zitten. Zonderlinge situatie voor onze nuchterheid. Naast me dat bleeke kind met 'er lange, blanke hals en de springende,

„Voor ons ieder komt er een danseresje aanhuppelen . . ."

donkere haren om het jonge gezichtje, waarin de roode mond een gewoonte-lachje plooit en de groote grijze oogen melancholiek kijken. Ik zie haar zeker ongewoon strak aan, want ze wendt de oogen af, lacht verlegen en vraagt dan, met het hoofd schuin, zooals men weet, dat het hoort:

„Mag ik wat van u drinken?"

De anderen stemmen in koor met haar bede in:

„Hè ja, magge we wat drinken?"

„Wel ja," stemt onze teekenaar royaal toe. Drinken jullie maar wat," en achter zijn hand fluistert ie: „op kosten van onzen hoofdredacteur."

„Wat zeitie?" informeert „mijn" dame.

„Dat je niet zoo zuur moet kijken," zei ik grof, nieuwsgierig, of ik geen even grof antwoord zal krijgen. Maar zij schrikt en glimlacht, onderworpen, deemoedig tegenover de grillen van den heer, die immers tegenover meisjes als zij tot àlles

gerechtigd is. De kellner brengt de bestelde cobblers, bestaande uit wat vruchtensap met heet water. Vermoedelijk vertegenwoordigt zoo'n glas godendrank de waarde van enkele centen. Maar om wat evenwicht te scheppen tusschen dit aardsche en de meer verheven genietingen, die de gelegenheid van Mevrouw biedt, is de prijs voor de „heeren" op enkele guldens gesteld.

Achter de balustrade jammert een erbarmelijke piano een eindelooze two-step en de violist strijkt slaperig mee. Het gedistingeerde champagne zwelgende gezelschap brult zijn hartgrondige vreugde uit en stampt naar de maat op den vloer.

Een vent met een merkwaardig volmaakte varkensnek en zwaar uitpuilende oogen zoent de grofwangige nymph, die op en neer danst op z'n knie. Ik keer mij om, ten einde niet volslagen onpasselijk te worden, en kijk recht in het gezicht van mijn gezelschapsdame. Ze houdt haar dampend glas in de hand en staart langs mij heen.

„Je bent niet vroolijk kind," zeg ik verwijtend. Ik heb immers recht op vroolijkheid! Wat duivel ik ben voor m'n plezier uit, ik betáál hier om mijn stemming nog hooger op te voeren en daar kijkt me die eigengereide juffer als een oorwurm! Even glijdt haar blik nog met z'n vermoeide, trieste uitdrukking over mijn gezicht. Dan ziet ze haar fout in en toont lachend haar onregelmatige tanden. Ze heft haar glas op, stoot tegen het mijne en zegt monter:

„Dat denkt u maar! Prosit!"

Ze drinkt haar glas leeg, schiet in een hoestbui, die, na een schuinen blik op „Mevrouw", eindigt in een nieuw lachje. Ik loer ook even naar Mevrouw en zie haar hooghartig waarschuwenden blik, ze heeft dezelfde opmerking gemaakt als ik en roept de plichtvergeten dienstbare tot de orde.

Een weeë walging stijgt me naar de keel. Maar we zijn uit op avontuur en we moeten er uitzien als menschen, die zich willen amuseeren, en dus verzinnen we kwinkslagen en plagen de meisjes en lachen hard en nemen er nog eentje. De teekenaar sluwlistig farceur, verzint een teekenwedstrijd.

„Een reuzen-idee," waardeert de donkere Carmen-imitatie, die tot taak heeft hèm af te zetten. En wij teekenen. Lustig teekenen wij grove misbaksels. De meisjes giechelen om de ongewone situatie en slaken verbaasde gilletjes, als ze de krabbels van den voorsteller zien.

„Ze lijken!"

Dat moet „Mevrouw" zien! En als lieve kinderen, die hun

goede moeder gaan verrassen, huppelen ze in haar babyjurken naar de toonbank en Mevrouw trekt een waardeerend gezicht, glimlacht ongelooflijk aanminnig naar haar schattige beschermelingen. De komedie is me te sterk en ik sla brutaal op de tafel en roep, prachtig in stijl: „Hier komen!"

De fotograaf brult mee en de teekenaar begint zoowaar te zingen. Het wordt zeer echt en de meisjes komen aangedribbeld dringen dichter tegen ons aan en vragen nog een „consumptie". Mevrouw's alziend moederoog rust met kennelijk welbehagen op 't aanvallige onschuldig-vroolijke groepje.

„Jullie houwen zeker erg veel van die dame achter de toonbank?" vraag ik ironisch aan mijn danseresje. Ze hoort de ironie en trekt een lipje.

„Van die"? vraagt ze terug en de onbeschrijfelijke weerzin in haar toon is welsprekender dan een volledig gedetailleerde kritiek.

Mevrouw wenkt haar. 't Is haar beurt. Ze moet dansen en zingen. Gelaten legt ze haar sjaaltje af en stapt loom naar het kouwe, tochtige tooneel, Ze heeft een beetje x-beenen, wat sterker uitkomt door haar tragen gang. De rammelende muziek herriet een wijsje, en zij zingt. Verstaan doen we niets, maar dat is minder. In dit oord van verfijnde levenskunst luistert niemand, alleen kijken de „heeren" even naar haar dansprestaties, maar het is volstrekt niet gemeen en bovendien heeft ze weinig verleidelijke beenen, dus bemoeien ze zich weer met hun champagne en hun tafeldames. Het „meisje van plezier" zingt alzoo. Ze heeft een heel klein, onbeduidend, volstrekt onzangerig stemmetje en ze gebaart er bij met haar bloote armen, zoo onnoozel, zoo volslagen begriploos en doelloos, dat het oneindig belachelijk zijn zou als het niet zoo eindeloos droevig was. Haar gezichtje leeft niet, in haar oogen sprankelt geen vonkje blijheid, het is alles lusteloos, plichtmatig, apathisch. Het is een demonstratie van droefgeestigheid en armoede, en als ik hier werkelijk kwam om me te amuseeren, zou ik zonder twijfel protesteeren

„'n Meisje van plezier zingt alzoo."

tegen een dusdanige slechte, ondoelmatige bediening. Nu kijk ik naar dat wonderlijke verschijnsel op het tooneel en een stil medelijden welt in mij op.

Het liedje is gauw uit. Luidruchtig davert het lawaaierig applaus op, maar zij bedankt zelfs niet, glimlacht niet en komt gauw naar ons terug, drukt zich dicht tegen mij aan bij de warme kachel. Rillend slaat ze haar dunne sjaaltje over haar bloote schouders en hoest.

„'t Is koud daar," zegt ze, klappertandend.

Ik kijk haar eens aan, aandachtiger. Ze heeft werkelijk een aardig gezichtje, niet zoo mooi als de Carmen van den teekenaar, maar iets heel liefs en argeloos' is er in haar groote, eigenaardig grijze oogen. Alle ge eenheid is aan dit kindergezicht vreemd en ze doet zoo stil en zoo simpel, ze doet zoo heelemaal niets meer dan wat haar dure plicht is. Ik begin wat vertrouwelijker met haar te spreken.

„tilt haar hoog in zijn armen . . .

„Bevalt 't je hier nogal?" vraag ik. Ze kijkt me even aan, glimlacht vaag en antwoordt dan:

„Och, waarom zou 'et me niet bevallen?"

Het klinkt niet bizonder geestdriftig toch en daarom dring ik aan:

„Nee, zeg me nou es eerlijk: ben je hier graag?" Dan kijkt ze langs me heen en haar mond vertrekt in een verlegen en tegelijk verdrietige plooi. Ze haalt de schouders op en geeft geen antwoord meer. Dat is een duidelijke ontkenning en daarom doe ik de domme vraag:

„Waarom blijf je hier dan?"

Het is heel dom om zooiets te vragen en ze leert me dat met een langen ironischen blik en een licht optrekken van haar neus. Eindelijk zegt ze stil:

„Ja, waarom?.... Waarom zooveel.... Ik moet immers wel. Wat kan ik anders?"

„Je zou wat kunnen leeren," begin ik te domineeën. „Je zou dan daarmee b.v. op een kantoor kunnen gaan."

Nu lacht ze luid op. Het is een schrille lach, waar een bittere zelfbespotting in klinkt:

„Ik ken immers niks! Ik ben zonder loffelijk ontslag van school gegaan en na dien tijd heb ik nooit meer iets geleerd. En ik ben nou haast twintig."

„Dienen dan?" vraag ik.

„En me-n-een hoedje werken voor zoowat niks?.... Merci!" Ja, het leven is vol moeilijkheden. En penibele gesprekken kun je voeren zooveel je wilt.

Gelukkig komt er afleiding. Een troep danig aangeschoten en derhalve buitengemeen levenslustige heeren zwermt binnen, en neemt een heelen hoek van het zaaltje in beslag. Ze beginnen dadelijk vol moed opnieuw te drinken en de overgeschoten meisjes snellen hen liefderijk te hulp om de feestvreugde ten top te voeren.

„Studenten," licht mijn buurmeisje me in. „En zie je die eene daar, met dat snorretje? Da's een dokter; getrouwd is ie ook en die komt hier veel. Een reuze-zwabber."

De reuzenzwabber roept om een dans. Gehoorzaam zet de muziek in en de jolige bende zwalkt met de meisjes naar het tooneel. Een lange slungel, die alleen over is, komt op ons af en vraagt mij allerhoffelijkst, of 'et gepermitteerd is, met „mijn dame" te dansen. Hij krijgt mijn zegen en voert haar in triomf weg. Ze dansen, of tenminste maken bewegingen die voor dansen moeten doorgaan.

Op het nauwe tooneeltje botsen ze onophoudelijk tegen elkaar, joelen en schreeuwen, zingen en fluiten de muziek mee. Het is een heidensch spektakel. Plotseling grijpt er een zijn danseuse onder de knieën, tilt haar hoog in zijn armen en danst met haar rond. Deze heldendaad vindt onmiddellijk enthousiaste navolging en het wordt een dolle dooreenwriemeling van draaiende kerels met rood aangeblazen koppen, spartelende meisjesbeenen en gefladder van kleurige rokjes. Dan breekt de muziek met een schrikkelijk valsch ackoord af, onder een indianengejuich worden de meisjes weer op haar

voeten gezet en lachend en joelend komt het gezelschap weer in de zaal terug. Twee der heeren blijven nochtans op het tooneel achter en, waggelend en elkaar steunend, zingen ze samen een Engelsch lied, een oer-sentimenteel liedje, waar veel in voorkomt van den huiselijken haard en andere lieve plekjes, waarover men bij voorkeur aandoenlijkheden zegt. De plaats lijkt slecht gekozen voor het onderwerp, maar dronken menschen doen véél aan gevoeligheid.

„zingen ze samen 'n Engelsch lied . . .''

Het dansen is niet meer van de lucht en de herrie stijgt tot bedenkelijke hoogte. De champagne-slikkers geven geen kamp. Alleen hebben hun gezichten het gebracht tot een graad van stompzinnigheid, die vergelijking met dieventronies meer toelaat. Ze lallen nonsens en knijpen de al vleiender optredende juffertjes uitermate vriendschappelijk, maar een beetje hardhandig, naar de weinig gekuischte protesten dezer vermaak-schenksters te oordeelen.

„Mevrouw" blinkt achter haar buffet van tevredenheid. De zaken loopen goed. Best publiek en in dè goeie stemming. En te vet om nog behoorlijk te kunnen rekenen. Ze fluistert met den kellner en samen grinneken ze vergenoegd.

Ik tracht mijn dame uit te hooren. Vraag haar op slinksche wijze, of ze ons geen adressen kan verschaffen voor na eenen. Maar ze weet niets. Ze is hier van achten tot eenen en dan gaat ze naar huis. 't Loopt tegen sluiten. Ze legt me uit, dat ik als man van eer verplicht ben haar een fooi te geven. Van de tien procent der consumptie kan ze immers niets beginnen. De fooien van de heeren die moeten hun avond goed maken. Ik weiger. Even dringt ze aan, maar ik verval in m'n eersten ruwen toon en dan zwijgt ze, kijkt verwijtend en bedroefd, maar ook weer gelaten.

En ik geef haar geld omdat ik haar zoo'n triest verschijnseltje vind, zoo'n armzalig, zielig kind, waarvan ik geen slecht denken kan,al weet ik, dat de kans groot is, dat ze me beduvelt met haar airtjes.

„Heeren, sluiten! Eén uur!"

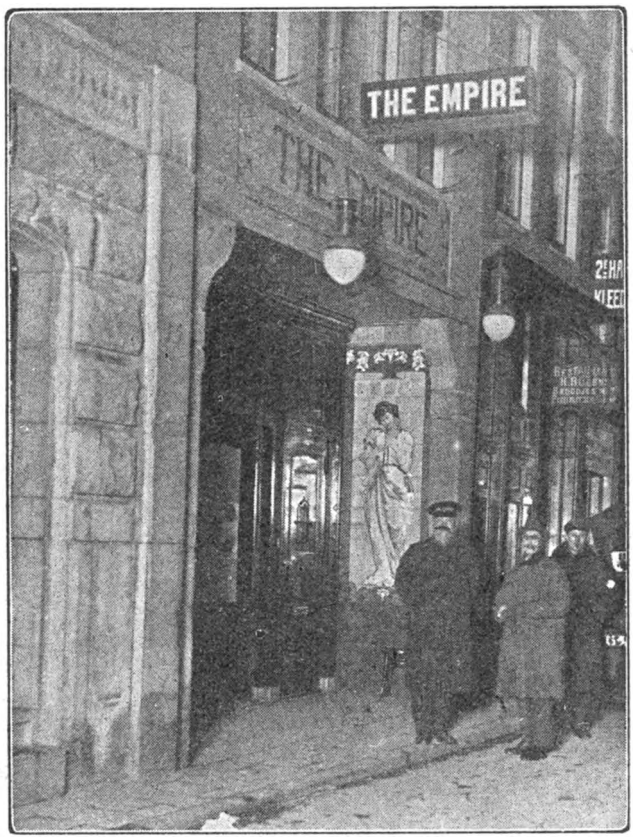

Maar als de vlam is opgefloept . . . .

Er wordt afgerekend en de meisjes verdwijnen om zich te verkleeden. Wij betalen een fabelachtig bedrag, zonder mopperen, als volleerde boemelaars. Dan loopt het zaakje leeg. Buiten heeft de fotograaf zijn toestel klaar gezet. Heel de bende wil wel op de kiek. Maar als de vlam is opgefloept,

komt een der heeren studenten tot zichzelf en zijn heele edelaardige ziel rilt van afschuw, dat ie zoo op een foto zal komen, die wellicht gepubliceerd zal worden. Hij besluit onmiddellijk tot krachtige actie strompelt op onzen vriend af en stottert met wanhopige inspanning om het tot indrukwekkendheid te brengen. „Je drukt die kiek niet af, versta ja.... en as-je-em wel afdrukt.... dan schiet ik je dood, hoor.... dan schiet ik je vast dood."

De fotograaf stelt hem gerust, maar de moordenaar in spé is niet tevreden. Hij licht met een lucifer over het gezicht van zijn aanstaand slachtoffer en zegt:

„Ziezoo.... nou heb ik je gezien, en nou onthou ik je.... en as je nou die kiek afdrukt, dan schiet ik je hardstikke dood.... vast hoor.... hardstikke.... met een revolver," voegt hij er ter meerdere duidelijkheid aan toe.

Een paar vrienden nemen hem onder den arm en sjorren hem weg.

Maar een eindje verder slaagt hij er in, zich vrij te maken en onverwijld rent hij terug en begint opnieuw zijn dreigementen te verhakkelen.

„Ik waarschuw je, hoor.... want als de prof die kiek ziet, laat ie me zakken.... en dan kom ikikikikik.... enne.... en.... dan schiet ik je dood.... Met een revolver schiet ik je dan dood...."

We raken den vervelenden kwibus niet meer kwijt. Hij achtervolgt den fotograaf overal en geen overreding helpt. Zijn moordplan vervult hem zoodanig met bewondering over zichzelf, dat hij er niet toe kan besluiten er zijn mond over te houden.

Inmiddels zijn ook de meisjes naar buiten gekomen. Ze verdwijnen in de donkere straat, alleen of met „een heer".... Dan komt onze onvolprezen vriend, de oppersnorder van het Rembrandtplein met de bestelde auto en wij razen weg. Achter ons herhaalt de student zijn ontstellende bedreigingen tegen een onverschilligen lantaarnpaal. Onze „beschaving" heeft zonderlinge kantjes, lezer....

IV.

ezer, bij Jove, ik was in een trieste stemming, toen wij in onze auto wegruischten van het huis van plezier, waar wij dien avond waargenomen hadden, hoe men zich in Amsterdam „amuseert". Eenerzijds de erbarmelijke geesteloosheid van de gansche vertooning, anderzijds de stuitende ruwheid, de grove „lol" van de menschen, die er prijs op stellen ontwikkeld en beschaafd genoemd te worden. Daarbij de alledaagsche tragedie van zoo'n zielig verloren leventje als van dat stille, angstige meisje, een kind nog bijna, die haar ondergang tegemoet gaat en dat weet, maar geen uitweg ziet en dus haar noodlot maar komen laat, gedwee, als een dier, dat zich naar het abattoir laat leiden. Voor velen onzer soortgenooten, o argelooze en onverdenkbaar brave lezer, is dezelfde wereld, waarin gij en ik ons zoo behagelijk en zoo netjes bewegen, n.l. een abattoir. Hebt u dat wel eens opgemerkt? Nee? Jammer! Dan moet u eens een tochtje ondernemen door nachtelijk Amsterdam. Maar dan zorgen nuchter te blijven, want voor benevelde hersens lijken alle dingen volkomen natuurlijk. Omdat het immers altijd zoo geweest is.

Evenwel, wij waren niet uitgetogen om een moralistischen boom op te zetten, doch om het Amsterdamsche nachtleven van nabij te bestudeeren en derhalve examineerden wij onzen uitnemenden vriend, den oppersnorder en vroegen hem naar zijn gewaardeerde voornemens.

„Ik zal u eerst een paar gesloten vogelkooitjes laten zien," antwoordde onze cicerone. „Heel aardig ingepikt door de politie, dat mot ik toegeven."

Spoedig hadden we de bezienswaardigheden bereikt.

In een nauw kronkelstraatje van de oude stad staan ze, de ouwe gevelhuisjes, zoo knus en onschuldig als stemmige besjes, zwijgend en ernstig. Je zou er zoo binnenloopen in de verwachting er de gulle, oud-Hollandsche gastvrijheid te zullen vinden, de sfeer, waarin de gastvriend heilig is en zijn recht op bescherming onbeperkt.

Nu, gastvrij, — dat zijn de huisjes nóg. Of liever: dat waren ze, eer de politie met snoode bemoeizucht ingreep en alle gastvrijheid onmogelijk maakte, door iedereen den toegang

tot deze oorden van oud-vaderlandsche gezelligheid te verbieden. Gastvrij, ja, dat waren ze, de knusse knipjes. In letterlijken zin werden de gasten er met open armen ontvangen. En hoe dikker de portefeuille, des te hartelijker de ontvangst. De onaantastbaarheid van den gastvriend evenwel, daar was het minder gunstig mee gesteld. Want maar al te dikwijls kwamen er teleurgestelde vreemdelingen zich bij de politie beklagen over de wonderlijke manieren, die in het gastvrije huis in praktijk werden gebracht, en die daarin bestonden, dat den dierbaren gast zijn lieve duiten werden afgenomen, nadat hij zich in een vertrouwelijk gesprek met een der aanwezige gastvrouwen ingelaten had. Waagde hij het daarna, het met deze onheusche behandeling oneens te zijn, zoo wekte hij de verontwaardiging der huisgenooten en hij werd met uiterst nadrukkelijk en pijnveroorzakende hoffelijkheid op de rondkoppige keien van het lieve oude straatje gesmeten.

Als deze kleine onaangenaamheden der politie al te vaak onder den neus gebracht waren, ontwaakte haar befaamde bemoeizucht en was ze zoo onwellevend, om niet te zeggen onwelvoeglijk, een briefje tegen het huis te plakken, waarop in grove bewoordingen vermeld stond, dat in deze woning vrouwen huisden, die eerzame wandelaars met minder eerbare en nog veel minder eerlijke bedoelingen binnenlokken en dat de politie een iegelijk den toegang tot dit perceel ontzegde, die er niet zelf woonde. En alsof dit nog niet erg genoeg was, zette zij bij de deur een agent op post,

..hij werd met uiterst nadrukkelijke en pijnveroorzakende hoffelijkheid op de rondkoppige keien van het oude, lieve straatje gesmeten ....

die mogelijke „amateurs of liefhebbers" der gezelligheid desnoods met den sterken arm tegen hun eigen stupiditeit moest beschermen.

„Vogelekooitjes" noemde onze gids deze „gelegenheden". De meer onheusche term, bij voorkeur door de onwelwillend gestemde politie gebezigd, luidt: „roofholen". „What is in a name?" zei collega Shakespeare in een nieuwsgierige bui.

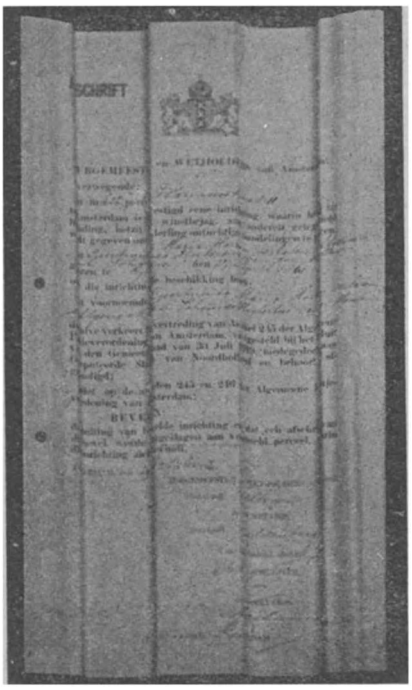

De politie was zoo onwellevend, een briefje tegen het huis te plakken.

Wij stapten uit en bekeken het geval van meer nabij. De politie deed wantrouwig, maar het vertoonen van een pers-bouton stemde haar milder. Zij verklaarde ons zelfs de mechaniek van de versperring en liet ons een kaart zien, waarop zorgvuldig namen genoteerd stonden van de mannelijk en de vrouwelijke personen, die uithoofde van hun huurcontract aanspraak konden maken op het voorrecht in dit eerzame huis binnen te treden.

„Voor mekaar, meneer," waardeerde onze gids de organisatiezin der politie.

„Voor mekaar?" informeerde op onheuschen toon een schlemielige nachtzwerver, wiens bleeke tronie in de schaduw bleef van 'n respektabele petteklep. „Wat je maar voor mekaar noemt!"

„Heb jij soms een beteren inval?" vroeg nieuwsgierig de agent.

„Ikke?" wees de ander met edele verontwaardiging van de hand. En hij voegde er, bezield van echt Hollandsche vrijheidsliefde aan toe: „Nog al een kunst om een arme meid 't brood uit d'r mond te stooten."

Dat was een nieuw gezichtspunt, een beetje verrassend weliswaar, maar niet van logika ontbloot nochtans.

„Een mooie broodwinning," hoonde een onzer.

De vrijheidsenthousiast hief z'n bleeke facie wat meer in het licht en haalde de schouders op.

„Een broodwinning als een andere," zei hij toen, en niet zonder hatelijkheid voegde hij er bij: „Niet iedereen ken tot diep in den nacht in een auto rondrijen, maat."

Die zat. En de spreker wist, dat ie zat. Zonder meer woorden aan ons te verspillen, stak hij de handen in de zakken, spuwde onverschillig een langen straal pruimensap over de

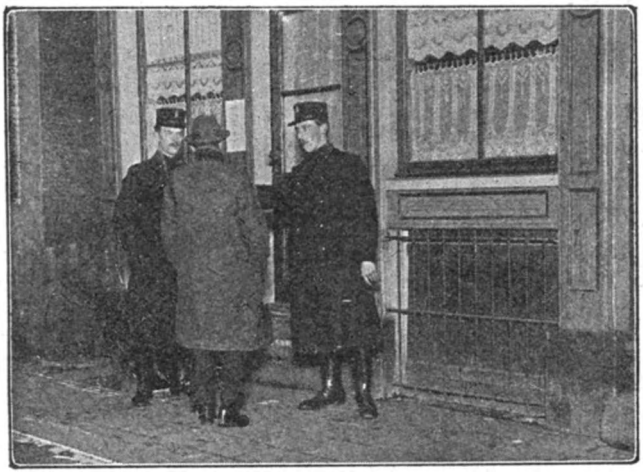

De politie deed erg wantrouwend.

straat en slenterde langzaam weg, rustig en zonder haast, als een rentenier, die een middagwandelingetje gaat doen.

Wij hadden duidelijk een nederlaag te boeken en in gedrukte stemming stegen wij in onze auto en tuften weg van deze merkwaardige plek.

„Waar nou heen?"

„Nou breng ik u naar een vogelekooitje, dat niet op de knip is," glunderde onze gids, die over een rijken voorraad adressen bleek te beschikken. „Een net huis, hoor, en aardige meissies."

„Een „huis"?" vroeg ik. „Maar die zijn toch verdwenen."

. . . stak de handen in de zakken en slenterde langzaam weg.

„Meneer," zei hij onderrichtend, „leer u nou van mijn, dat ze nog veel meer zedelijkheidswetten kunnen uitvaardigen, maar dat ze daarmee die „huizen" niet kunnen uitroeien. Dat volk is immers veel te glad! Die laten d'r-lui eigen door geen tien ministers linken."

„Maar er is dan toch een verbod."

De oppersnorder haalde de schouders op.

„D'r zijn zooveel verbooien," vond hij. „Je mag niet vloeken ook en toch doet iedereen 'et."

„Nou, iedereen is wat sterk."

„Iedereen, meneer. Of ie verdikke zeit of wat anders, dat maakt niet uit. De bedoeling blijft toch dezelfde. En zoo is 'et nou met die huizen ook. Ze bestaan nie meer, daar heb u gelijk in, maar bestaan doen ze toch."

Na deze raadselachtigheid stopte de auto voor een deftig huis met een bordes. 't Was op een mooie Amsterdamsche gracht. De maan scheen een zuivere klaarte en spiegelde zilverig in het rimpellooze, zwarte water van de gracht, die gepolijst metaal leek. De kale boomen hieven hun warrig takkennet hoog naar de doorschijnende lucht.... Een nacht als een teer, oud sprookje....

Wij beklommen het bordes en de zware deur ging, als door een tooverhand bewogen, voor ons open. De tooverhand bleek te behooren aan een rimpelig wijf met kwabbige eigenschappen, die ons verwelkomde met onbegrijpelijke hartelijkheid, als waren we een troep verloren zoons, die na langen tijd in het wachtende vaderhuis terugkeerden. Allervoorkomendst werd ons de weg naar boven gewezen, langs een wrak en oud trapje en vervolgens naar een kamer, die vol stond met de bekende, moderne salonmeubeltjes, die wellicht voor alles geschikt zijn, behalve dan om gebruikt te worden voor het doel, waarvoor zij heeten gemaakt te zijn. Als je op het kanapeetje gaat zitten, heb je de gewaarwording, dat je op een soldatenstroozak terechtgekomen bent, die nog, in onbeslapen toestand, zijn worstvorm behouden heeft. En zoo

naar verhouding, bieden al de overige samenstellende deelen ieder hun eigenaardige verrassing.

Lezer, ik zal u niet vervelen met een beschrijving van de „joyeuse entrée" der „meisjes" van om en bij de veertig jaar, in verpletterende négligées, noch met een weergave van hun pogingen om door onbenullige platheden het bezoek te amuseeren volgens de gewone methode van de employees dezer nobele inrichtingen. Wil mij gelooven, als ik u zeg dat het stuitend was, van banaliteit vooral, dat het meer vervelend was dan gemeen, dat deze vrouwen in de eerste plaats weerzin, in de tweede medelijden wekten, dat de heele affaire triest was om bij te huilen en onnoozel op verbazingwekkende manier.

Wij waren aan onze eer als boemelende gentlemen verplicht, de „meisjes" te trakteeren op champagne, zijnde een soort bruisend water met een kleurtje, in een flesch, die zich aanstelde als was de inhoud authentiek, en die derhalve twintig gulden kostte, zonder de fooi, die verwacht werd belangrijk te zullen zijn. De meisjes dronken met muizentuigjes, zooals de chique levensopvatting dat eischt. Wij waren zoo vrij niet mee te drinken, wat men in deze libertijnsche wereld niet ten kwade pleegt te duiden. Zooals niets trouwens wat je te doen of te laten

. . . stopte de auto voor een deftig huis met bordes.

verkiest — als je maar betaalt en niet op een paar blauwe briefjes ziet.

Het was den geroutineerden dames al spoedig duidelijk geworden, dat wij „zoo maar es kwamen kijken" en aangezien er nieuw bezoek van „heeren" werd aangekondigd, verzochten zij ons, haar wel te willen excuseeren, aangezien andere gasten d'r aanwezigheid verlangden en de plicht voor het genoegen gaat, zelfs in deze vrijgevochten omgeving. Wij knikten en de stakkers liepen weg, pogend lenige danspasjes te huppelen, kleine gilletjes uitstootend, toen ze bij de deur tegen elkaar botsten, zooalskleine meisjes dat gewoon zijn te doen.

Wij beklommen het bordes en de zware deur ging als door een tooverhand bewogen voor ons open.

Bij ons bleef de „hulp in de huishouding" van de eigenares, of de directrice van „het huis". Zij was een tanig oud vel met grijzende haren en nog altijd brutale, uitdagende oogen.

De raadselachtige woorden van onzen gids speelden me nog door m'n hoofd: „ze bestaan niet meer..., maar bestaan doen ze toch". Dat „ze" bestaan, was onloochenbaar, daaraan kon althans onder ons clubje, geen moment twijfel meer bestaan sinds 'n half uurtje. Maar hoe konden „ze" bestaan als ze toch officiëel verboden waren? De politie moest van hun bestaan op de hoogte zijn, maar waarom greep zij dan niet in en sloot den boel?

De hulp in de huishouding bleek zeer spraakzaam. Ze

dronk al de glazen leeg, die nog op tafel stonden, leunde dan tegen de deurpost en deed confidenties, ze sloeg zoo onverschilligweg een blaadje van het levensboek onzer preutsche maatschappij open, dat leerzaam en een ietsje ontstellend zou genoemd kunnen worden. Niet alleen door wat er te lezen stond, maar ook door de manier, waarop het werd voorgedragen, zoo eenvoudig en gewoon, als spraken al deze dingen van zelf. Ze was ook in het „leven" geweest (dat ze nu weer in „Het Leven" zou komen, vermoedde ze niet), en och haar heele familie eigenlijk. Ja, dat had je zoo, hé dat heele families in een bepaald vak bleven, en zoo was dat ook in deze „beweging". Haar schoonvader, kijk, daar had je nou haar schoonvader een jofele, nou! Die was ze heele leven aldoor in de „vrouwenbeweging" geweest en nou zat ie op een „fiela" in 'et Gooi en rentenierde, wat sjiek.... en niemand, die ook maar zóó veel op 'm wist te zeggen..... En zij zelf, afijn ze was nou oud en 't moois was-t-er af maar

Allervoorkomendst werd ons de weg gewezen naar boven langs een wrak oud trapje...

... „meisjes van om en bij de veertig jaar.

spijt had ze d'r van..... 't goeie leven was voorbij.....Maar ze had een dochter, een schat van een meid..... en die bewaarde ze.....

„Kom lui ga je mee? 't Is nou genoeg hier. Adie tante.... geluk met je dochter".

We gingen, het donkere trapje af. In het portaal stond de madam zelf en liet ons vriendelijk uit gaf ons in overweging, „den portier" niet te vergeten. De heerlijke, koele nachtwind speelde ons om het hoofd. De heldere maan stond hoog aan den bleeken hemel en keek meewarig naar het verlaten grachtje, dat daar zoo vredig lag te droomen, naar de ouwe gevels, die voorover negen, als zochten zij den spiegel van het donkere water. Uit „het huis" klonk vaag gejoel van lallende stemmen. „Het feest des levens" was er aan den gang, het afschuwelijke bedrijf, dat menschen eischt als werktuigen en levens verslindt als de reus uit het verhaaltje kleine kinderen..... „het leven" noemen ze dat.....

De hulp in de huishouding bleek zeer spraakzaam.

Een stinkend knekelhuis.

De „portier" stond op straat en toonde zich uitermate bezorgd voor ons welzijn. Hoewel het helder licht was door den vollen maneschijn, produceerde hij een onnoozel lichtstraaltje uit een electrischen zaklantaarn om onze voeten voor struikelen te bewaren en maande ons nadrukkelijk aan voorzichtig te zijn. „Denk om de trappen heeren..... Bezeer u niet heeren..... vergeet den portier niet, heeren, asjeblieft.

Een vent om dood te trappen; een jonge, stevige kerel, die hier in den nacht waakt over de gewoonlijk minder

stabiele beenen van individuën, die zonder eenige schade voor de maatschappij gerustelijk beide armen en beenen konden breken; een jonge, gezonde vent, die aan een schunnig huis ongevraagde diensten bewijst aan een ander repalje en leeft van den afval in plaats van z'n vlerken uit te steken en den smaak van eerlijk verdiend brood te leeren waardeeren. En och, après tout, óók een slachtoffer van „het leven", óók een moreel defecte. Niet beter maar ook niet verachtelijker dan de patsers, die zijn overbodig lichtbundeltje schaterlachend met rijksdaalders betalen. Hij was immers maar een arme, onontwikkelde schlemiel, voor wien elke gulden dezelfde beteekenis heeft. Misschien kwam hij ook uit een familie die heelemaal „in het vak" groeide en bleef. Zooals de schoonvader, die een „fiela" had in et Gooi en waar niemand ook maar zóóveel op wist te zeggen.....

Ik zag die villa en den directeur, brave tronie van den rustigen rentenier, ongetwijfeld lid van weldadigheidsgenootschappen en voorstander van de burgerwacht en de antirevolutie-wet.

En ik zag de schimmen van tallooze slachtoffers, die met hun bloed, met hun leven, met al de krachten van hun arme, ellendige lichamen, deze villa, dit maatschappelijk aanzien hadden betaald en er zelf bij waren vergaan in modder en wanhoop. O, die vuiligheid, de gore geheimen, die de gladde oppervlakte van het dagelijksch fatsoenleven bedekt!.....

Onze cicerone ontving ons met verwachtende oogen.

„Wel?" informeerde hij, „Hotel?"

„Hotel", stemden wij toe en stapten in.

Ik dacht nog altijd over de mogelijkheid van het bestaan dezer verboden huizen.

„Waarom sluit de politie die dingen niet?" vroeg ik.

De snorder haalde z'n breede schouders op en antwoordde lakoniek:

„Ken ze niet."

„Maar waarom dan niet?"

„Ja, kijk u es, dat is nou wat je noemt een technische-kwestie," lichtte hij glimlachend in. „Een bordeel, dat is een inrichting, waar de meissies door de medam worden betaald en al de verdienste van de heeren ook voor medam is. En dat is verbojen! Maar zoo is 'et ook niet in dit huis, o jee nee! Die meissies zitten daar om zoo te zeggen op d'r eigen gedoetje. Zijlie huren 'et huis en zijlie zijn er de baas. Zijlie betalen de huur en de medams en de hulp zijn haarlui d'r

personeel. Begrijpt u? En dan is 't huis ommers geen bordeel, en dan blijft de politie d'r met z'n vurige kluiven af."

Ik knikte. Arme, ondeskundige minister Regout!

„Tja", filisofeerde onze gids voort, „al die wettenmakerij .....larie! Niewaar: wie kan een vrij, meerderjarig meissie beletten te wonen, waar ze wil, met wat vriendinnen, en vrienden op visite te vragen? Daar doet geen mensch wat an, meneer..... Ach..... allemaal onzin..... as ze vandaag alle knippies sluiten met een nieuwe wet, zitten de kippetjes morgen heel de stad door verspreid in sigarenwinkeltjes en zoo.

Niks as flauwe kul, al die wetten!"

Er klonk een eerlijke minachting in zijn stem, een overtuiging, die gewonnen moest zijn in een langjarige ervaring.

„Zijn er nog meer van die huizen?"

„Nou, daar in die buurt zeker nog een stuk of zeven, acht."

't Kon er mee door. Amsterdams nachten zijn vooralsnog niet zonder leven. De wereld draait nog en de vermoeide geldmakers kunnen 's nachts nog uitrusten van hun dagelijksch zwoegen in enkele uren van verfijnd genoegen en hoog moreele en geestelijke verpoozing.

De auto stopte.

„Waar zijn we hier?"

„Stap maar uit, heeren. Een eindje verderop is een speelhuis. Ik ken den portier en hij laat u d'r wel in. Heel interessant gezelschap. D'r wordt gegokt en plezier is d'r ook."

„Plezier" beteekent in deze wereld: „dronkenschap en zwijnerij". Bovendien nog gokken. Het moest daar een formeel Walhalla zijn!

Uit een naburig steegje kwam een handkarretje schuiven. Een oudachtig kereltje sjouwde er achter.

„Een nachtveger," hielp de gids ons terecht.

Weer een nieuw beroep. Een eerlijk ditmaal, geweldige uitzondering in den Amsterdamschen nacht. Toch, meer dan een vluchtige opname is hij niet waard, de stakker, die des nachts moet werken, een schamel loontje verdient, in een tijd, dat het goud op straat voor het oprapen ligt, en hij —zamelt vuil!..... w a a r d e l o o s vuil.....

We sjouwen door. Plotseling blijft de snorder staan en fluit zachtjes tusschen de tanden.

„Bliksem!" zegt hij halfluid en met merkbare teleurstelling.

„Wat is er?" vragen wij ongeveer allen tegelijk.

„D'r staat politie voor," verklaarde onze gids.

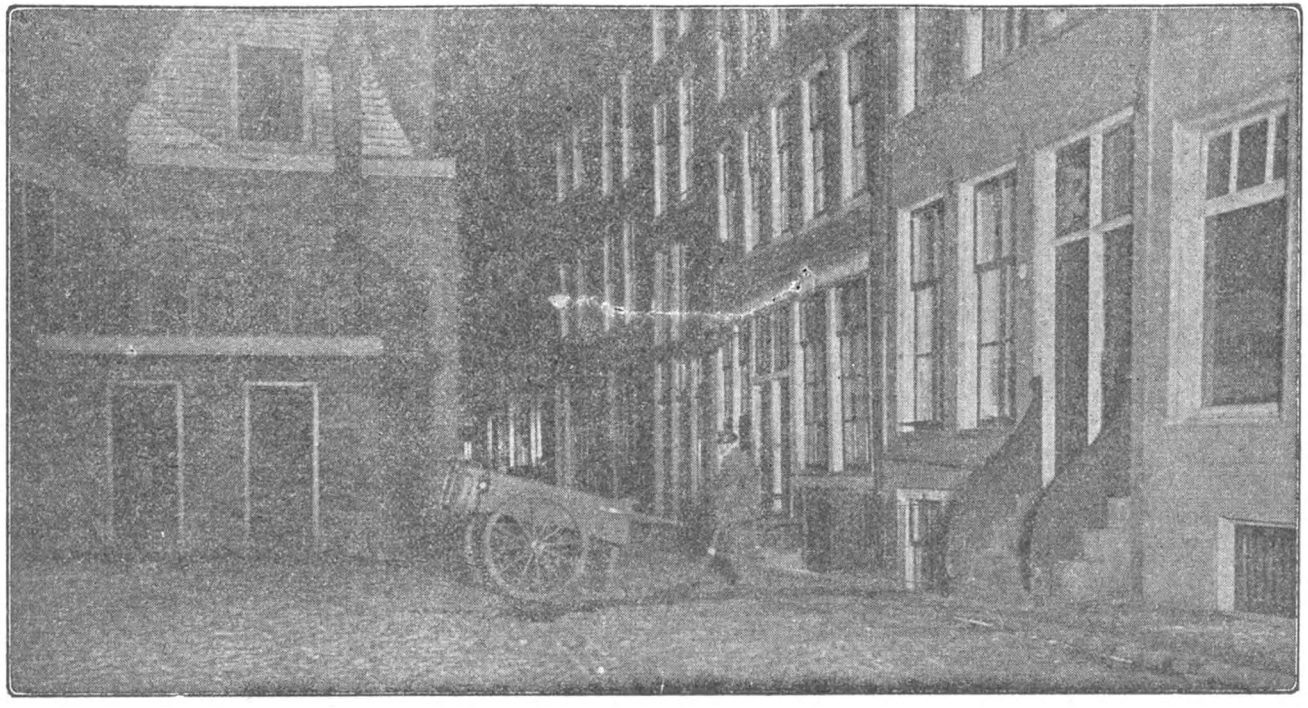

Uit een naburig steegje kwam een handkarretje schuiven. Een oudachtig kereltje sjouwde er achter.

Wij aarzelen. Wat beteekent dat? Echter — wat kan het ons schelen! Wij behoeven niet bang te zijn voor de politie, en derhalve rukken wij in gesloten collonade voorwaarts tot bij den agent, die ons wantrouwend opneemt.

„Is 'et huis gesloten?" vraagt een onzer.

„Vannacht een inval geweest, meneer," antwoordt de agent onwillig.

Wij toonen onzen perspenning.

„O", zegt hij begrijpend. „Jammer, dat u dat niet gesnapt heeft."

„Was 'et interessant?"

„Neeee..... dat niet. Je vindt toch nooit wat. Drankwet-overtreding, da's alles."

„Toch jammer," is ons oordeel, „dat was 'n bof geweest!"

De genoegens van het speelhol zouden wij dus vannacht nog niet bij ervaring leeren kennen, noch de emotie van den inval door de politie.....

Dood jammer, maar niets aan te doen. We praten wat met den agent, maar hij blijkt niet erg mededeelzaam, weet niet veel of mag zich niet uitlaten.

Een juffrouw schuift een raam open boven ons hoofd. Als was het midden overdag, zoo rustig en wakker ligt ze uit het venster geleund en gluurt naar ons, nieuwsgierig, trachtend af te luisteren wat wij praten.

„Ook een van de brigade," zegt oordeelkundig de agent, waarop de juffrouw prompt repliceert:

„Je ken de pokken krijgen."

„Pas op, juffrouw," kalmeer ik haar, „denk er om, beleediging van een ambtenaar in functie, dat is strafbaar."

„Borst, fint," antwoordt ze hartelijk en als ze tegelijkertijd in de gaten krijgt, dat onze fotograaf zijn toestel in haar directie richt, retireert ze haastig en smakt het raam dicht.

We zwerven nog wat rond en de buurt blijkt, volgens den technischen term van onzen braven gids, letterlijk „vergeven". Met verbazing constateeren wij, dat hier en daar huis aan huis de ramen zacht verlicht zijn en dat er geverfde tronies achter de gordijnen naar ons grijnzen.

„Ja, ja, meneer, Amsterdam leeft nog," zegt onze snorder vergenoegd en het is de treurige waarheid, dat hij gelijk heeft.

En het zal voorloopig ook wel niet veranderen. De zedelijkheidswetten zijn machteloos gebleken en zullen machteloos blijven. Tenzij..... tenzij de wereld verandert, en, zooals een fijnzinnig Fransch schrijver terecht opmerkt: „de wereld toont nog niet den minsten lust om te veranderen.....

V. Op den Zeedijk.

ien zonderlingen sneeuw-avond vonden wij elkaar bij de Munt en toen wij overleggend in een kringetje stonden te fluisteren, kwam een agent uit de buurt stilletjes vlak bij ons staan en deed kennelijk zijn best om af te luisteren, wat die drie slampampers voor gevaarlijke afspraken maakten. En de fatsoenlijke voorbijgangers liepen met een schuwen en afkeurenden blik om het stelletje heen..... Laat ik toegeven dat wij er niet uitermate vertrouwenwekkend uitzagen!

't Was de avond, die voor den Zeedijk gereserveerd was en wij wenschten daar niet beschouwd te worden als toevallige gasten uit „de betere standen" maar als doodgewone zwervers, die om een of andere hartverheffende reden van kroeg tot kroeg zwalken en meedoen aan de keet uit enkel loutere beweegredenen van levens-, dans-, drink- en dergelijke lusten meer. Dies hadden wij ons gestoken in het kleed, dat voor deze rol het meest geëigend leek.

Beschaving is maar een voddige schijn, lezer! Gij, die er prijs op stelt, door uw uiterlijk al te demonstreeren, dat ge een kultuurverschijnsel zijt en die beweert, dat men een beschaafd en ontwikkeld man dadelijk herkent aan z'n uiterlijk, ook al ziet hij er dan wat vervallen uit..... ach, als je ons had kunnen zien! Neem een tip-top gentleman en scheer hem drie achtereenvolgende dagen niet. Trek hem dan een oud slobberpakje aan en een verhanselde overjas; sla hem daarna een dikke das om zijn nek-zonder-boordje; druk hem een pet met een klep als een ouderwetsche luifel scheef op z'n kop, zorgend, dat er een lok over z'n voorhoofd hangt. Laat hem dan met z'n handen in z'n zak onverschillig over de straat slenteren en let eens op de blikken, waarmee de voorbijgangers uw gentleman monsteren.... op de eigenaardige manier vooral, waarop een deskundige, als een politieman b.v., uw mannetje achterna kijkt, peinzend met achterdocht in z'n heele houding, inwendig spijtig, dat ie momenteel geen reden heeft om den sloeber in z'n nekvel te grijpen en hem z'n

zonden te doen opbiechten..... „De kleeren maken den man", alle zuiverder inzichten ten spijt.

Wie ons had zien loopen met ons drieën, zou er niet aan getwijfeld hebben of wij hadden heel wat op ons geweten. Had iemand hem verteld, dat wij loerden op een inbraakje, hij had het grif geloofd en waarschijnlijk gezegd: „Je hoeft dat geboefte maar aan te kijken, en je weet er alles van".... En hij zou fier de borst vooruit gestoken hebben, trots op zijn hooger zedelijker standpunt, èn op z'n menschenkennis en wereldwijsheid.... De meesten onzer zijn slechts van het geboefte te onderscheiden door hun goede kleeding, hun verzorgde handen, hun wel-geschoren gezicht, hun lorgnet en hun

Wij waren volledig in stijl....

beurs. Als je deze dingen van ons wegneemt, twijfelt geen enkel menschenkenner er aan, of wij zijn tot alle wandaden in staat.

Wij waren volledig in stijl. Misschien een ietsje over de schreef zelfs, omdat we per saldo toch dilettanten waren en dilettanten bij voorkeur een weinig overdrijven. Vooral onze teekenaar muntte uit door een merkwaardig ongunstig uiterlijk. De grijze pet met de onrustbarende klep stond diep in z'n bleeke facie en het lokje, dat boven z'n loerende oogen kruifde was onmiskenbaar ploertig. Voeg daarbij de onge-

schoren, groezelige staat van zijn wangen, de griezelige manier, waarop hij er na veel oefening in geslaagd was, valsch te lachen, de waaiende bouffante om z'n nek en u hebt een bescheiden denkbeeld van den geraffineerden apache, dien hij créëerde. Te zijner verontschuldiging diene, dat hij 'n verstokte bioscoopbezoeker is en zich een gecomprimeerde voyou had samengesteld uit al de boevenfiguren der meest sensationeele films. Maar hij was bijzonder goed geslaagd en de fotograaf, die een bescheiden, hoewel nog afdoend schorem type had uitgebeeld keek met jaloersche oogen naar dezen ontstellenden gooser. Wat mijzelf betreft, het past mijn bescheidenheid te zwijgen. Laat ik alleen vermelden, dat de dames in de Reguliersbreestraat gauw hun taschje in de andere hand namen, als ik langs hen ging.

En zoo sjouwden wij gedrieën tusschen de voortschuifelende menigte en verheugden ons innig over de argwanende en afkeerige blikken van de nette menschen, die ons opmerkten. Dan zwenkten wij zijwaarts af en kwamen op de stillere grachten, waar zacht de sneeuw glansde in het vage licht, en waar weinig publiek ging, dat ons zonder opmerkzaamheid liet passeeren: wij naderen het stadsdeel waar men „een als heer gekleed persoon" met hetzelfde afkeerige wantrouwen opneemt als men ons in de fatsoenbewuste binnenstad gedaan had. Grinnekend van voldaanheid zwaaiden wij een breed saluut naar een blootshoofds voorbijkankaneerende meid die ons huldigde met den stijlvollen groet:

„Hallo, die goosers!"

Hallo, die goosers . . .

welke betiteling ons bewees, dat we keurig de lokale kleur hadden getroffen.

„Je loopt nog te heerachtig," vitte onze teekenaar. „Je moet je beenen tot meer onverschilligheid dwingen. Zoo'n beetje langzaam zwaaien d'r mee en je schouders een ietsje naar voren laten hangen. Alles slap en nonchalant."

We oefenden ons al loopende en toen we den Zeedijk opzwierden, waren we absoluut niet te onderscheiden van de habituêes.

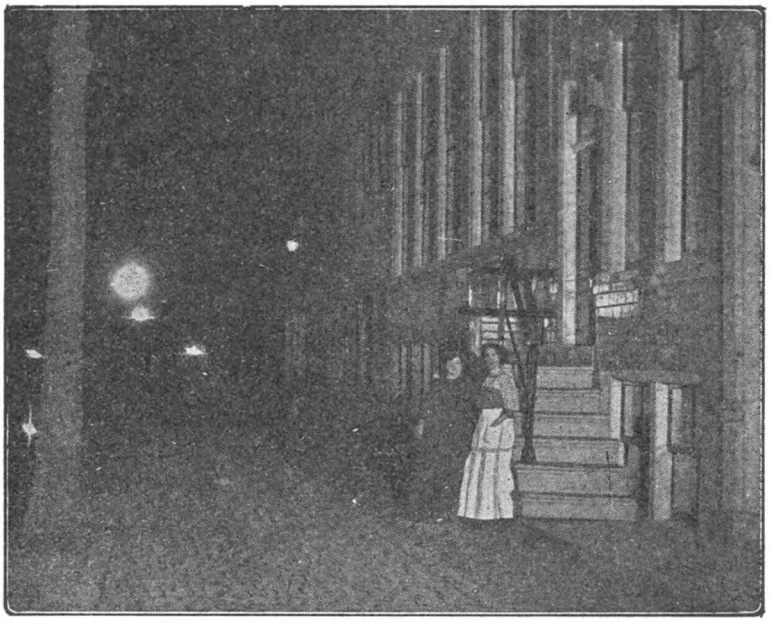

Aan de deuren staan hier en daar pratende vrouwen.

't Was al laat en de nauwe, kronkelige straat met z'n ongelijke keien en smalle stoepjes lag duister in het geheimzinnig schemerlichten van de dunne sneeuw. Spaarzaam schoven slenterende straatslijpers door de duisternis en van tijd tot tijd doken een paar politieagenten op, kalm wandelend, de handen op den rug. Aan de deuren stonden hier en daar pratende menschen, vrouwen en mannen. De overtalrijke kroegen wierpen rosse schijnsels den vagen nacht in, valsche lichtplekken, als plassen kleurig water. Een vaag rumoer van

muziek en joelende stemmen drong door de gesloten deuren en dubbele voorhangen naar buiten.

De eerste de beste kroeg stevenen wij binnen.

Achter de hooge toonbank vol glimmend glaswerk staan de kastelein en zijn vrouw en komen handen te kort, om te bedienen. Hij is in hemdsmouwen en een klein zwart petje kleeft wonderlijk tegen z'n achterhoofd. Zij is een zwaar vrouwmensch, helder in haar wit schort en het torenhoog opgemaakt zwart haar, waarin lustig de kammen hun ontelbare glasdiamanten flonkeren doen. Beiden zijn rood van inspanning en de straaltjes zweet biggelen langs hun verhitte wangen.

Het is er vol. Bij de toonbank staan drukredeneerende mannen in net zulke uitmonsteringen als wij dragen. Overweldigende luifelpetten, zware dassen, jas of jekker los geknoopt, de handen kranig in de broekzakken. Ze rooken allemaal en de atmosfeer is dan ook danig blauw, een ware mist, waarin de gezichten ruwer lijken, de oogen feller blinken. Wij schuiven er tusschen door en niemand let op ons. Bij den hoek van de toonbank blijven wij staan en copiëeren de houding van de andere gasten. Schijnbaar onverschillig kijken we rond, zonder opmerkelijke aandacht en het bedrijf gaat z'n gang, zonder dat iemand de aanwezigheid van dwarskijkers vermoedt.

„Wel, meester, wat zal 't zijn?" informeert gemoedelijk de kastelein. „Een biertje?"

Goed, wij trakteeren ons op een biertje, een zeer dun en onschadelijk biertje in een niet zeer helder, noch verbluffend groot glas, voorgediend.

Er is geen muziek, want deze amusementsgelegenheid is alleenlijk ingericht ter laving van de dorstige kelen. De danshuizen zijn verderop. Het doel van dit verblijf wordt voor de twijfelzuchtige naturen duidelijk aangegeven door wandbordjes met den wijzen raad. „Sterke bierdrinkers vinden hier altijd wat te doen", verkondigt er een, terwijl een ander daar waarschuwend bij voegt, dat „veel drinken" een alleszins prijzenswaardige bezigheid is, maar „tè veel" vermeden moet worden. De laatste moreele opmerking maakt weinig indruk en heeft ook weinig succes, te oordeelen naar verschillende aanwezigen, die allerduidelijkste bewijzen geven, dat ze de grens tusschen „veel" en „te veel" eenigermate overschreden hebben. Een vent met een lange donkere hangsnor zit op een bank tegen den muur, een half geledigd glas bier in de hand.

die tusschen z'n knieën slap afhangt. Hij dommelt vreedzaam in, na een langen, weemoedigen blik op het gezelschap geslagen te hebben. Een vriendelijke buur neemt hem het in levensgevaar verkeerende glas uit de hand en zet het op den riggel boven z'n hoofd. De man sluimert door, z'n hoofd knikt telkens dieper voorover en hij zakt al meer en meer in elkaar als een slappe vaatdoek. Niemand slaat er acht op, totdat het dronken nummer plotseling voorover van z'n bank glijdt en languit over den vloer zeilt.

Hij dommelt vreedzaam in..

Algemeene vreugde! Een hoeraatje gaat op en de gevallene tracht kordaat overeind te komen, maar zijn beenen weigeren hardnekkig hem te dragen. Dan neemt een jonge kerel hem onder de armen en zet hem met een sierlijken zwaai in eens op z'n voeten. Het kaashoedje (ongewoon hoofddeksel in deze omgeving!) staat schuin boven z'n wezenlooze tronie. Hij wankelt even heen en weer.

„Hallo, vader, hou je roer recht," moedigt zijn redder aan, „en zet je kaassie behoorlijk op je knar."

Schertsend geeft hij hem een klapje op z'n hoed, maar het klapje komt zoo aan, dat het hoofddeksel met een vaartje over 's mans hoofd stulpt en zelfs oogen en neus volledig begraaft. Het slachtoffer richt zich in eens hooger op en begint woedend aan zijn hoed te rukken, om uit de duisternis weer te keeren tot het licht. De redder verdwijnt lachend en heel de zaal rekt de halzen om den tobbenden nathals te zien, die ijselijk vloekend aan zijn hoed sjort. Van alle kanten davert de lach. Een groote slungel komt naderbij en spreekt bemoedigende, troostende woorden.

„Kom hier ouwe, zal ik ie es een handje helpen..... Feitelijk geen werk, om iemand zoo te behandelen..... Wacht..... zoo..... daar heije-n-em al."

De hoed schuift omhoog en het roode gezicht van den misdanen zatlap komt te voorschijn. Nieuwe vreugde. Hij

schuimbekt van woede en geeft in zeer ongekuischte termen het voornemen te kennen om „die slampamper tot puinpoeder te slaan."

„Natuurlijk," moedigt zijn supporter hem aan, „dat kan je niet op je laten zitten. Ga mee, dan zoeken we de lammeling op."

De beleedigde partij aanvaardt het voorstel en verzet zijn hoedje. Als hij het loslaat, geeft plotseling zijn vriendelijke helper hem een nieuwen tik op den bol en wederom schiet de hoed hem over oogen en neus. Met een schallenden lach gaat de verrajer de deur uit en te midden van het oorverdoovend rumoer der verrukte aanwezigen staat het dronken slachtoffer te dansen van woede en aan zijn hoed te rukken als een bezetene. Wanneer hij zich eindelijk bevrijd heeft en om zich heen kijkt, ziet hij niets dan lachende gezichten. Niemand, die ook maar een grijntje medelijden met hem heeft. Dat grijpt hem diep in de ziel en gebroken van ellende laat hij zich neervallen op de bank en begint te huilen. Groote, heldere tranen rollen als blinkende knikkers in zijn snor, maar de aandacht van het publiek wendt zich reeds van hem af en al spoedig zit hij weer vreedzaam te slapen, te midden van het stemmengegons.

Staat 't dronken slachtoffer aan z'n hoed te trekken.

In een hoek staat een dronken huzaar en tracht een liedje te zingen. Maar daar hij zijn sigaar niet uit z'n mond neemt en derhalve voortdurend rook in z'n oogen krijgt, die ook zonder dat al aardig tranen, geeft hij het op, bewerende dat ie van avond „geen stem heeft". Donkere meiden zitten aan de tafeltjes te smoezen met weinig vertrouwen wekkende kerels.

Inmiddels ben ik in gesprek geraakt met een anderen „toffe jongen", die ook aan den zwier is. Dat gaat zeer eenvoudig. Voorstellen is niet noodig in deze wereld. Hij zegt:

„Wat een gijn met dat drankorgel, niet?"

Ik zeg, de intonatie van m'n infanteristen-periode hernemend:

„Nou; om je 'n rol-beroerte te lachen."

Inderdaad lachen wij samen nog even, niet zóó effectvol als mijn definitie aangeeft, maar toch zeer voldoende om mekaar te verstaan en wederzijds genegenheid te wekken. Hij ziet dat we met z'n drieën bijeen hooren en zegt royaal, met een breed gebaar in de richting van den kastelein: „Pikken jullie d'r voor mijn ook nog eentje!"

Zonder blikken of blozen aanvaarden wij zijn gemoedelijke traktatie en „pikken er nog eentje". Het gesprek vlot. Hij beweert, dat 'et hier een suffe bende is en dat het verderop een veel joveler boeltje zal zijn. We kijken naar den gaanden en komenden man en maken opmerkingen over hun houding en tenue, precies zooals men dat in betere kringen ook gewend is te doen. Alleen zijn de aanduidingen hier meer ongezouten, minder venijnig en véél geestiger en oorspronkelijker.

't Spreekt vanzelf, dat hij op zijn beurt er eentje pikt voor mijn rekening. We noemen mekaar bereids „maat" en slaan mekaar af en toe op den schouder, als de mate van gewichtigheid der mededeelingen dat vereischt. Na een poosje is het onze tijd. Wij betalen. Een ongehoord klein bedragje. Na onze ervaringen in de vroegere „gelegenheden" een ware ontzetting. Wij zwaaien onzen nieuwen vriend adie, hij roept joviaal: „Tabeh, maats! Tabeh!" en wij gaan naar buiten. De ontmoeting is kort geweest en hartelijk. We weten mekaars naam niet eens, maar we hebben mekaar getrakteerd en waren beste vrienden: dronken we niet samen als gezworen kameraden?

Wij herademden in de koude, frissche nachtlucht. Het is weer gaan sneeuwen. Kleine witte vlokjes dwarrelen rond, dansen zwaaiend om het lantaarnlicht. Er zijn maar weinig menschen buiten. Wat opgeschoten slungels met lefpetten en niet minder overbluffende dassen loopen branieënd met halfwassen „nieses" tusschen hen in. De conversatie gaat zeer luid en de stoeiende stompen en duwen, die ze mekaar toedienen, zouden in andere kringen voor zware mishandeling gelden. Hier is het louter op prijs gestelde aanhaligheid. Er ligt niet meer dan een halve centimeter sneeuw, toch genoeg om de meisjes af en toe in te smeren, wat aanleiding geeft tot wilde worstelingen, heftig gegil en wedloopen achter elkaar aan. Het gestoei is niet altijd even argeloos en de

uitroepen getuigen niet van een zeer zorgvuldige opvoeding....

Voor de smalle deur van een kroegje staat een individu, dat vermoedelijk een duchtig gesprek heeft gevoerd met den prins. Hij houdt zich vast aan den deurpost en verspert op deze wijze den toegang. Binnen drenst een harmonika. Een hooggekapte en laaggekleede meid gluurt om den hoek, een bleek gezicht met donkere schaduwholten om de oogen. Snel verdwijnt ze weer achter het roode gordijn, dat de deuropening afsluit. Dit lijkt ons iets. We stappen op den ingang toe en de dronken vent kijkt ons lodderig en wantrouwend aan. Hij zwaait loom op zijn vermoeide en wat slappe beenen en blijft staan

„Alloh, vader, laat ons es effe door."

Nochtans verroert hij geen vin.

Dan steekt een breede kerel met een vervaarlijke snor z'n halve bovenlijf door den spleet van het gordijn en een groote hand grijpt den wezenloozen Cerberus bij den arm:

„Toe zatte voddebaal, maak dat je uit de barrebiezen komt," en merkwaardig snel is de toegang vrij.

Wij gaan naar binnen.

Teleurstelling!

Het lage kamertje is leeg. Achterin zit slaperig de harmonicaspeler, die juist z'n instrument neergezet heeft, en slurpt een klein glaasje bier. De meid is weg. Achter de toonbank staat een slordige waardin met een bont schort en een zwart jak dat betere dagen gekend heeft. Ze is over de jaren der schoonheid heen, maar ze heeft een prettig, goedhartig en vroolijk gezicht, wat zorgelijk misschien, maar erg moederlijk. Moederlijk is ook haar toon, als ze vertrouwelijk vraagt:

„Wel jonges, wat mot et wezen?'

Maak dat je uit de barrebiezen komt.

Voorzichtig nemen we kwast. We praten wat en de vrouw achter de toonbank antwoordt vriendelijk, wat te luid van stem voor „beschaafde ooren", maar aldoor houdt ze den dronken gast in 't oog, die op een biertonnetje ziet en met een denkbeeldigen partner een mompelend gesprek voert. De kastelein staat te praten met den muzikant en doet alsof de heele kroeg hem niet aangaat.

Dan komt er een man binnen met een vrouw, blijkbaar een echtpaar, dat voor zijn Zondagavond een loopje maakt en hier en daar een graantje pikt. Ze zijn goede bekenden en gaan zitten aan een wankel tafeltje in den hoek bij het raam. De mompelende dronkelap heeft hen opgemerkt en laveert op hen toe. Een zeer hartelijke begroeting heeft plaats, met zware handschuddingen en soliede schouderklappen. De nieuw aangekomenen doen goedig neerbuigend en toegevend lachen zij om de weinig afgeronde gebaren van den praatlustigen vriend, die met dubbelslaande tong een verward verhaal begint over potjes bier en een fabelachtige hoeveelheid „jajems", die hij glorieuzelijk verzwolgen heeft. Hun al te tegemoetkomende houding staat den ander blijkbaar niet aan. Hij grijpt den man bij de revers van z'n jas en vraagt uitdagend:

„Of geloof ie me soms nie?"

IJverig betuigt de vriend, dat ie álles gelooft. Maar in de benevelde hersenen van den beschonkene, leeft de vage overtuiging, dat ie op den hak genomen wordt. En daarom lalt ie:

„Want je mot nou nie denken, da'k em om heb.... of doch ie dat soms?"

„Wel nee, maat," betuigt de ander goedig, „hoe kom ie d'r bij? Je bent zoo nuchter as een kalf."

„Een kalf?" herhaalt de bezopeling somber. „Een kalf?"

Hij denkt na. Hij verwerkt de vergelijking en traag dringt het tot hem door, dat er een beleediging in schuilt. Dringender trekt hij aan de jasrevers en dreigend zegt hij:

„Ajje mijn belazere wil!.... Je ouwe vaar is een kalf, ploert."

De „ploert" neemt het kalm op, maakt z'n jas los uit de grijpvingers en geeft toe, lachend:

„Nou, wàt een vet kalf."

„Vet?" raast de ander, die klaarblijkelijk in een ruziestemming komt en alles verkeerd begrijpt. „Ikke vet?".... Dat zajje me waar maken.... Ik heb een enkele jajempie gehad da's waar.... maar vet?.... Je ouwe vaar is vet."

„Nou dat zeg ik ommers," oordeelt de nuchtere lakonisch.

Maar zijn kalmte windt den ander nog meer op en plotseling grijpt hij een stoel en heft die op om er zijn tegenstander een slag mee te geven. Deze echter strekt zijn vuist vooruit, een vuist als een voorhamer en geeft den ruziemaker een stootje tegen de borst, zoodat ie met een vaartje achteruit vliegt, struikelt over z'n weigerachtige beenen en languit achterover slaat. Tumult! De vrouwen schreeuwen. De meid van daar straks kijkt om het hoekje van de trapdeur, lacht. De kastelein blijft stoïcijnsch, gaat naar den gevallene, die schuimbekt van woede, grijpt hem in den kraag van z'n jas, zet hem op z'n beenen en eer het slachtoffer weet wat hem overkomt, ligt hij plat op z'n achterste buiten in de sneeuw. We wachten in spanning. Zal hij terugkomen? Zal er een woedend gevecht beginnen?.....

De kastelein blijft dreigend in de deuropening staan.... Er gebeurt niets. De verongelukte jajempies-drinker is opgekrabbeld en weggezwaaid, merkwaardig onverschillig. De vrouwen lachen, gerustgesteld. De waardin zegt:

„Die malle Jacob!.... Och, 't is geen kwaje jongen, maar as-t-ie 'em heeft zitten, wordt ie wel es wat dwars."

„Dan is 't maar 'et beste om 'm met een zoet lijntje de deur uit te loodsen," licht de kastelein ons in en wij lachen allemaal om deze eufemistische karakteristiek van zijn optreden. En wij gaan verder want hier is voor ons niets meer te zien. We moeten nu een danshuis hebben, waar het woelig is en het eigenlijke leven van den Zeedijk brandt.

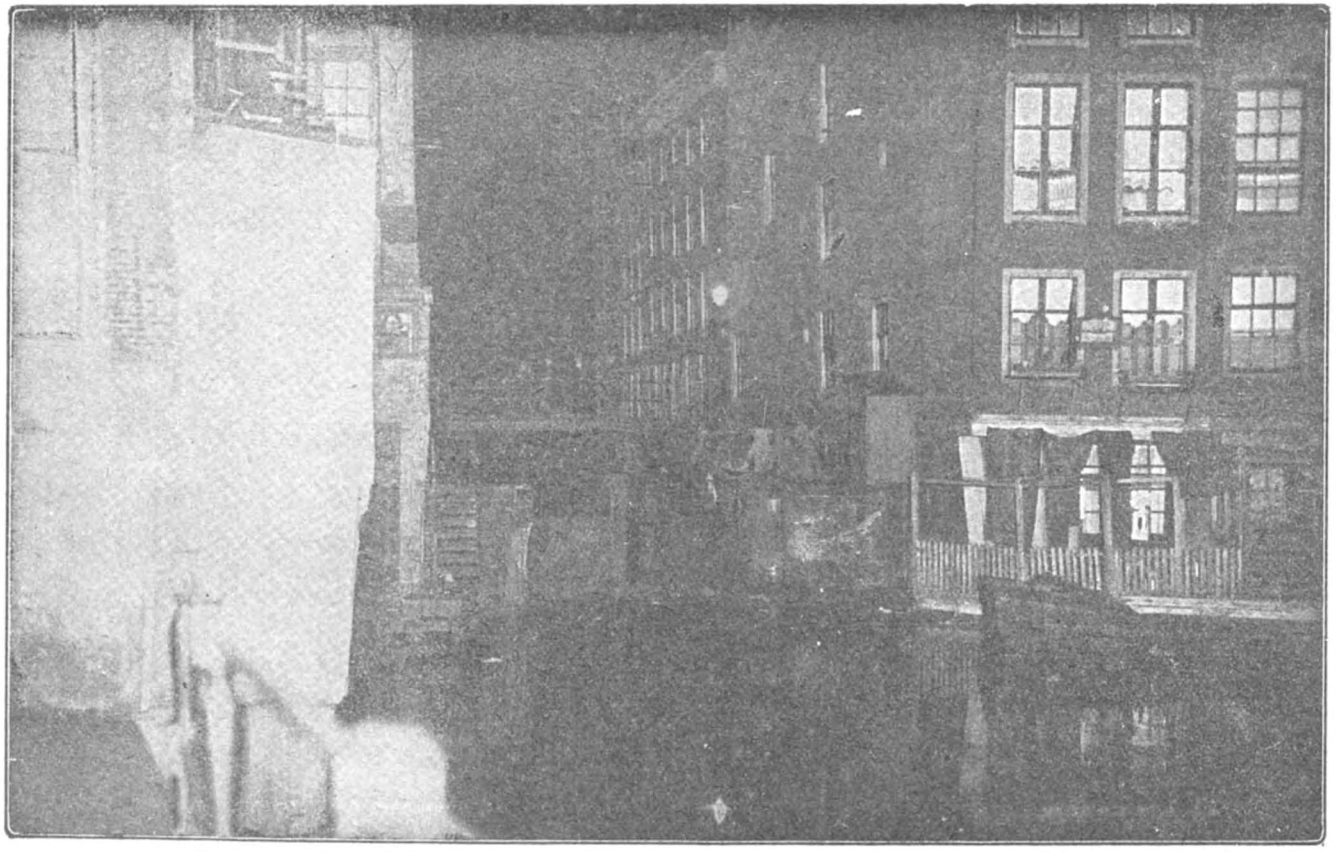

Kunstlichtfoto bij nacht van de achtergevels der Zeedijkhuizen.

VI. Op den Zeedijk.

Het roode gordijn voor de smalle deuropening, waarachter een uitermate onaesthetisch rumoer raast, splijt even vaneen en in de seconde, die noodig is om het vertrekkende menschen-paar door te laten, schemert de wilde warreling van draaiende lijven en spiralende rookkrinkels voor ons op. Het spreekt vanzelf, dat wij daar binnen stappen. Op elleboogshoogte heeft de voorhang ter weerszijden een halfrond inzetsel van wasdoek: men is economisch in deze bedrijven en bewaart door deze eenvoudige methode zijn kostbare portiëre voor al te spoedige slijtage!

Het is propvol in de danszaal, die weinig aanspraak kan maken op den naam van „Palais de danse". Tafels en stoelen zijn er niet. Langs de muren is een geverfde plank aangebracht, zoo smalletjes als maar eenigszins mogelijk. Dat is de zitgelegenheid. Ter deponeering van de consumptie vindt u boven het hoofd een houten richel. Achter in de zaal is het buffet, waarachter de vrouw van den kastelein troont. Deze zelf loopt rond om het geachte publiek lafenis voor de dorstige keel te brengen en wordt daarin bijgestaan door een vreemdsoortig overblijfsel van het mannelijk geslacht, dat tot den primitiefsten staat van kellner heet te behooren. Voorin, naast het portiekje bij het raam is een verhooging getimmerd en daarop troont in al z'n eerbiedwaardigheid het gezelschap kunstenaars, dat „het orkest" vormt en de ooren der aanwezigen, mitsgaders hun maatgevoel streelt door het voortbrengen van een min of meer van cadans doordreund spektakel, dat men hier met komischen ernst „muziek" noemt.

Het orkest is op zichzelf een tocht naar den Zeedijk waard, om van zijn artistieke prestaties nog maar niet eens te spreken.

De muzikale grootheid van het orkest wordt gevormd door den pianist. Want er is een piano! Het merk is mij onbekend gebleven, maar de muziek, die er uit kwam, zal ik nooit vergeten. Het leek of er een groote kist voortgewenteld werd,

waarin glasscherven, stukken blik en woedende katten tot een ijselijk geluidgevende massa dooreengehutseld waren. Menschen met zwakke zenuwen zouden het hier niet langer dan enkele seconden bij uithouden, maar dezulken kent men gelukkig op den Zeedijk niet..... De artist, die het verbluffende instrument bespeelde, was tenminste even opmerkelijk als de piano. Een woeste krullekop, zwart, het voorhoofd bedolven onder overvallende lokken. Een paar rood ontstoken, kleine oogjes met enorme, blauwe zakken daaronder; een zeldzaam gevormde wipneus met een dikke stopverfpunt, een kleine bovenlip, een mond als een afgrond en daaronder niet meer. Vlak onder den mond begon n.l. zijn keel. Zijn kin was op onverklaarbare wijze spoorloos verdwenen. Het vermoeden ligt voor de hand, dat de evenwichtsmaniak, die men natuur noemt, verbaasd over de kwistigheid, die zij betoond had bij de formatie van den mond, van oordeel was geweest, dat zij nu de kin gevoegelijk kon weglaten. Nietwaar: niet de een alles en de ander niets!..... Overigens is de man in het bezit van een paar indrukwekkende roode handen, met grove, dikke vingers, die zonder aarzelen de toetsen rammen, dat heel de arme piano schudt en steunt en al haar erbarmelijke ingewanden aan het rommelen slaan. Wie goed toeluistert hoort echter van tijd tot tijd het embrio van een melodietje tusschen het kannibalengedruisch jammeren.

De tweede musicus hanteert het trekorgel, oftewel de harmonica, door een bevoegd bewonderaar „accordeon" genoemd. Hij ziet er een beetje uit als een ongelooflijk verloopen zuiplap. Zijn oogen zijn niet grooter dan knoopsgaten en wateren sterk. De stompe neus is fraai van kleur, een koloristisch meesterstuk en moet het drankkapitaal straf bevoorrecht hebben. De dradige hangknevel overschaduwt een breeden gemeenen mond en de stoppelbeplekte kin is hoekig als was ze uit grof hout gesneden. Hij is pafferig dik, de brave muzikant en hij haalt een machtig, oorverdoovend lawaai uit den zwellenden en krimpenden buik van zijn hartstochtelijk bewonderd muziekinstrument, dat overigens niet bijster geëigend lijkt om te harmoniëeren met een piano.

De derde en laatste muzenzoon is een lange, blonde kwibus met een joligen spotachtigen blik en een paar blauwe, van plezier tintelende oogen. Hij bespeelt met een groote virtuositeit de occarino, wat een verbijsterende aanvulling van het muzikale ensemble genoemd mag worden.

Hoog gilt het fluitgeluid boven de andere klanken uit.

Het bekommert zich niet veel om de melodie, die de anderen spelen. Het slaat er lustig en geniaal valsch doorheen en zorgt er alleen voor de maat van den dans behoorlijk te markeeren.

Voor onze verwende ooren is het muzikale spektakel een helsche kwelling, maar de lustige dansers en hun dames zouden hun muzikanten niet geven voor het heele concertgebouw-orkest.

Een dichte haag van opmerkzame toeschouwers scheidt ons van het middenstuk van het zaaltje, waar gedanst wordt.

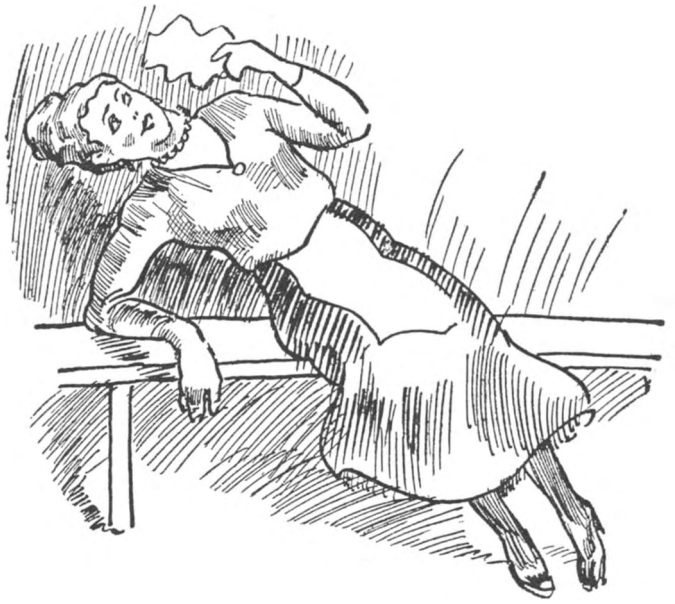

. . . . en vleien zich neer op de ongemakkelijke smalle bank.

Wat vreemd en daardoor bescheiden, blijven wij op den achtergrond gluren tusschen de wolken van petten en hoogopgekamde vrouwenkapsels naar de wonderlijke mierenhoop van de dansende paren. Er is niet veel meer te zien dan wat verhitte, bezweete koppen, lachend en draaiend in eindeloos gecirkel. Plots breekt de muziek met een afgrijselijk slotakkoord af, een hartverscheurende gil van de occarino bevestigt het feit, dat de dans ten einde is en een jolige kreet uit den dansenden troep verkondigt hetzelfde. Er komt wat lucht. Men zoekt een plaatsje.

Wij zetten ons tusschen het overige publiek langs den wand. De meisjes hebben hun partners verlaten en vleien zich neer op de ongemakkelijke smalle bank tegen den muur. Ze wisschen haar zweetende gezichten en halzen met den zakdoek af en wuiven zich koelte toe. Zonder veel complimenten accepteeren zij een potje bier uit de handen van een of anderen galanten cavalier met een enorme pet en fantastisch waaiende das en drinken het dunne, schrale vocht met kennelijk welbehagen. Ze lachen en converseeren op levendigen toon, in onvervalscht Amsterdamsch dialect. Ze luisteren met verholen blikken naar de jongens en slaan zich klappend op de dijen, gieren van de lol en rollen tegen elkaar aan van het onbedaarlijk lachen.

De atmosfeer is van gloeihitte doorstookt. Een verstikkende walm van slechte sigaretten en sigaren hangt blauwig in de zaal, waait heen en weer in vreemd gewolk als het gordijn wordt opengeslagen en er een scheut buitenlucht binnen gulpt!

Het lange smalle zaaltje is propvol menschen en het lijkt onmogelijk, dat er nog ruimte kan zijn om te dansen.

Zonder veel complimenten accepteeren zij een pot bier....

De kastelein en zijn helper dringen zich handig tusschen het gewoel van de lachende en joelende bezoekers door, dragen biertjes af en aan, schreeuwen „past-er-op!" en alles gaat van een leien dakje. De kreet „muziek" krijscht boven het gejoel op en dadelijk zet het orkest een nieuwen dans in. Als bij tooverslag is er ruimte in het midden gekomen en de dans begint opnieuw.

Een paar meisjes zijn de eersten, die beginnen. Een groote negermatroos nochtans schiet toe en slaat zijn lange armen om een der twee schoonen. Lachend laat deze haar vriendin staan en draait verder met den breed en vergenoegd grijnzenden zwarte. De vriendin lacht hard mee en ligt het volgende oogenblik in de armen van een breed-geschouderden

En deze koddige negers dansen met de blanke Zeedijk- en Jordaanmeiden . . . .

kerel, een echten lefzetter, de pet schuin op z'n kop, een krullende lok onder de klep dansende op z'n voorhoofd.

Spoedig is de kleine middenruimte vol dansende paren. Er zijn een heel stel negers in verschillende tinten van geelbruin tot bijna zwart. Een vermakelijk ensemble. Ongelooflijke kleeren hebben ze aan. Wij verbazen ons in stilte over

deze wonderlijke pakken en vragen ons af in welk werelddeel die wel gekocht kunnen zijn. Licht kaneel-kleurige, te korte jasjes met wijde slobberbroeken er onderuit, veel te lang, wild waaiend om de dunne, pezige beenen. Malle hoedjes dragen ze op hun kroeskop, met veelkleurige bochten verwrongen. Ze dragen roode of helgroene overhemden en felgekleurde smalle dasjes in hun wijd open vesten. En deze koddige negers, als typen, weggeloopen uit een of ander spotblad, dansen met de blanke Zeedijk- en Jordaanmeiden, springen wild rond, barbaarsche kreten uitstootend, genietend al de vreugden van het negerparadijs. Het is een heidensch lawaai en vlak voor je oogen die dooreenkrioelende klomp dansers en danseressen, bot tegen elkaar, wilde warreling van witte en zwarte snoeten, felle kleuren van dasjes en bloesjes, dikke bonten en blinkende haarkammen in donkere kapsels. Je moet er even aan wennen eer je iets afzonderlijk onderscheiden kunt.

En zelfs tusschen deze woeste dooreenwarreling schuift de handige kastelein met zijn eindelooze potjes bier en nooit wordt hij „van de sokken" gebonsd.

Als je er een beetje aan gewend bent, kun je de dingen wat afzonderlijk gaan zien. Opvallend is een kleine, tenger gebouwde en heel donkere neger, die met een aardig blozend meisje danst, wier verhit gezicht grappig uitsteekt boven de koestering van een dikke, ruigharige bont. De neger heeft een heel knap type en danst met veel overgave, stil en ingetogen, de oogen half gesloten, de dikke lippen even van elkaar, waardoor de witte tanden vochtig blinken. Een béte glimlach ligt over zijn gaaf donker gezicht en stil danst hij zonder iets te zeggen, regelmatig draaiend om het blanke meisje, dat hij bijna voorzichtig in de armen houdt. Zijn bruin deukhoedje staat ver achter op zijn kop en het dichte fijn gekroezelde haar is als de vacht van 'n jong zwart schaap. Het meisje kijkt naar zijn droefgeestig gezicht, waarop de glimlach zoo vreemd doet en ze lacht telkens spottend met al haar onregelmatige witte tanden bloot.

Een andere, heel groote en slanke neger, bleekbruin, met een zwarten, korten knevel, danst met een struische blonde Jordaanmeid, wier torenhoog kapsel blinkt van namaak diamanten in opzichtige kammen en spelden. Ze is heel blank en op haar ver-bloote hals ligt teeder de enorme zwarte hand van den neger, dikke lange vingers, een monsterachtige beleediging gelijk.

Gretig kijkt de groote kerel met zijn nat-glinsterende duivelsoogen naar den melkblanken hals van de meid en zij lacht naar hem op, belovend en lokkend. Zij dansen wild met onverwachte sprongen en botsen tegen andere paren aan, die vroolijk een waarschuwing vloeken, maar dan, hun evenwicht snel herstellend, de maat weer zoeken en verder dansen.

Een bleek apache-type danst met een roodharige, brutaal koketteerende meid. Ze hebben de gezichten bijna tegen elkaar en uit zijn sigaret, die slordig in zijn mondhoek hangt, krinkelen blauwe spiraaltjes, winden zich om hun hoofden en verwaaien dan in den blauwen, deinenden nevel. Af en toe laat hij haar los en dan tolt ze met razende snelheid eenige malen om haar eigen as, dat de blauwe plooirok wijduit waait, als een ouderwetsche crinoline, tot ze plots een enkele seconde verstard blijft stilstaan, de rok windt zich nauw om de beenen, valt dan in de oude plooien recht en zij hangt weer in de armen van den bleeken slungel, het rood-verhitte gezicht naar hem op, de haren wild verwaaid om het hoofd.

Wilde kreten slaan af en toe op. De muziek jammert en davert en gilt.

De voeten stuiven en stampen.

Stof dwarrelt in wolken om de dansers, de rook wordt al dikker en blauwer.

Een atmosfeer die je kunt snijden. Geuren van bier en jenever, slechte, gemeene odeurtjes en zweet mengen zich dooreen tot een groven stank, benauwen je en doen je hoesten, drijven tranen in je prikkelende oogen.

De dans duurt lang. Vermoeid valt het eene paar na het andere uit.

Maar al de negers houden vol, onvermoeibaar, taai en van geen toegeven wetend. Ze willen het volle genot, de volle maat van dit feest en zij draaien, draaien, zweetend en hijgend, sleepen hun meiden mee rond, of ze willen of niet en doen hun witte tanden vroolijk blikkeren in de blinkende zwarte snoeten. Tot weer de muziek met een allerafgrijselijksten dissonant afbreekt en zij plots met een schellen juichkreet en een harden stamp op den vloer stilstaan, voldaan grinnekend.

Ze laten de meisjes los en deze gaan, naar adem snakkend, terug naar de banken langs den wand en vallen er amechtig neer, brengen met voorzichtige vingers wat orde in het verwaaide kapsel en mopperen vroolijk over „die malle nikkers" die d'r nooit genoeg van krijgen.

Haastig worden de dorstige kelen doorgespoeld. Het gewoel en gekrioel van wit en zwart door elkaar begint opnieuw.

Drukke gesprekken worden gevoerd en het komische Engelsch van de negers knerst er tusschen door als een spottend nagebootst taaltje. Een van de nikkers slaat zijn arm om de schouders van een bizonder brutaal kijkende meid in een roode trui en geeft haar een dikken zoen, vlak op haar

Drukke gesprekken worden gevoerd...

rooden mond. Zij rukt zich woedend los, spuwt met een vies gezicht voor zijn voeten op den grond en schreeuwt met een langen komische uithaal:

„Are you belaaaaaserd, vuilik!!"

De neger slaat zich kletsend op de knieën, lacht tot de tranen hem over z'n goedmoedigen snuit loopen en tracht haar na te galmen.

Ze scheldt hem duchtig uit, in een zonderling mengelmoes van Engelsch en plat-Amsterdamsch, maar de neger lacht, lacht, roept er zijn kameraden bij en vertelt hun hoe ze spuwde en hoe ze gilde. En ten slotte neemt hij haar bij den arm en samen gaan ze naar het buffetje en drinken een potje op de verzoening. Zij lacht weer mee, drinkt en scheldt hem op zijn smeeken nog eens van voren af aan uit.

De man van het trekorgel is met 't schoteltje rond geweest.

En hij lacht weer, hij lacht met langer uithalen, hij besterft het bijna van het lachen en tot slot grijpt hij haar weer om haar hals en zoent haar nog eens. Dezen keer doet ze gemoedelijker, al duwt ze hem ook kwasi-boos van zich.

De man van het trek-orgel is met een schoteltje rond geweest om het honorarium voor het orkest.

De buit is binnen en spoedig davert weer de onbeschrijflijke muziek.

De dansruimte wordt vrijgemaakt en de paren formeeren zich voor den nieuwen wals. De razernij vangt weer aan en de negers hebben allen weer een meisje opgeduikeld en geven zich opnieuw aan de woeste hartstocht van deze danswoede over met heel hun hart.

Zoo gaat het voort.

Het is alles heel gemoedelijk van avond. Geen wanklank verstoort de genoeglijke stemming en alles doet zoo goedig luidruchtig.

Ze zijn niet eens erg dronken en de meiden zijn heelemaal niet van het verontrustende soort. Het lijken duchtig opgepoetste arbeidersmeisjes, die hier zich komen amuseeren met dansen en een man met wien ik in gesprek ben geraakt vertelt me, dat de overgroote meerderheid ook zoo is en straks kalm naar huis zal gaan.

Gewoonlijk vinden ze er hier, vandaag of morgen, wel

een vrijer voor vaste verkeering en dan is het voorloopig uit met de dansavonden op den dijk. Dat wil de vrijer niet meer hebben en hij zelf blijft ook weg.

Deze omgeving is het terrein voor de „vrije" jongens en meisjes.

. . . en niet zelden doet het mes dienst . . .

Maar niet altijd is het zoo gemoedelijk als nu.

Soms barst plotseling een heftige ruzie los. Waarom is meestal niet eens meer na te gaan, een oude veete, een verkeerd opgevat woord, plots opvlammende jaloezie.

Dan wordt er hard geknokt en niet zelden doet het mes dienst en vloeit het bloed rijkelijk. Want ze zijn heetgebakerd, de jongens van den Zeedijk en er zijn geweldige knokkers bij, en onder hen schuilen elementen, die men liever uit den weg gaat. Pooiers en roovers, dieven en inbrekers zijn er onder

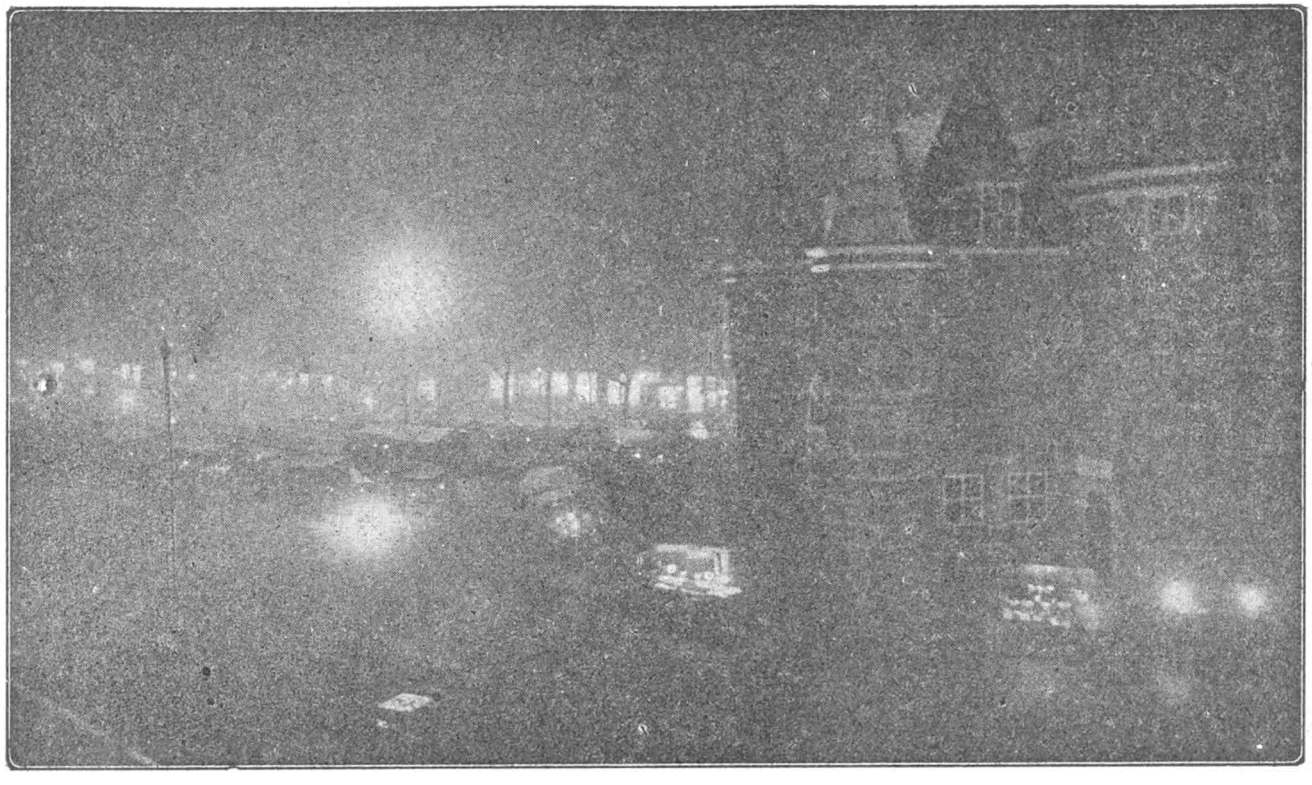

Een kijkje op de Nieuwmarkt bij den ingang van den Zeedijk in de typische Zaterdagavondbelichting met fakkels.

deze genoeglijke feestelingen en ze zijn niet eens altijd de meest ongunstige typen zoo op het oog.

Donker Amsterdam leeft en bloeit in deze omgeving, waar het ruw, maar niet gevaarlijk lijkt voor den oningewijde maar waar niettemin tusschen veel onschuldige pretmakers heel wat van de meest beruchte individuen der groote stad hun sinister bedrijf voerden.

VII. Op den Zeedijk.

e danshuizen vertoonen niet veel variatie. Het is overal dezelfde oorverdoovende herrie en het publiek is al evenmin gevariëerd. Overal zeelui en straatslijpers en daartusschen doodgewone arbeiderstypen, die geen ander vermaak hebben leeren waardeeren dan de bioscoop en deze lawaaiïge dansgelegenheden. En de meisjes, die nu eenmaal een noodzakelijk ingrediënt van het dansgenot vormen, zwerven van het eene danshuis naar het andere, soms met mannelijk gezelschap, meestal „met hun meissies onder mekaar". De verdachte typen onder haar zijn uitzonderingen. De meesten zijn meisjes uit fabrieken of ateliers, die na hun werk zich hier komen verpoozen met de weinig edele danskunst, zooals men die tegenwoordig beoefent; de woeste, onaesthetische steps en trots en jazz-en, en hoe de monsterachtige springpartijen meer mogen heeten, zijn trouwens op den Zeedijk weinig minder leelijk dan in de fijnere danszalen.

Het eenige verschil in de diverse danshuizen is eigenlijk gelegen in de muziek. Bevoorrechte lokalen met een volledig orkest als in ons vorig nummer beschreven, vindt men maar weinige. De meeste zijn voorzien van een ontzagwekkend „pirement", door de muzikaal meer ontwikkelden een

„orchestrion" genoemd. Zoo'n monster-instrument maakt overigens in z'n eentje meer leven dan een orkest van twintig personen in staat zou zijn te doen. En daar gaat het toch maar om, nietwaar? „Muziek is de kunst om met de minst mogelijke middelen de grootst mogelijke herrie te veroorzaken." En het pirement davert en dondert en jammert en rochelt om een heele straat vol fuivers dol te maken van jool en danswoede.

Wij zwerven van de eene danszaal naar de andere.

Nergens is veel nieuws op te merken en de vreugde treedt overal op dezelfde luidruchtige en nogal onschuldige manier op. Men is uit. Men heeft gage gebeurd of weekgeld en na de vermoeienissen van het harde werk verlangt de geest naar ontspanning. Niet iedereen kan naar het Concertgebouw, den Stadsschouwburg of de fijne bars gaan. En ook de Zeedijk biedt zijn vermaak, zijn jool en zijn vreugde. Wie vindt, dat het hier ver beneden het peil van de duurdere uitgaans-lokalen staat, moet maar eens nauwkeurig toezien en vergelijken. Wellicht, dat hij tot onverwachte en niet minder merkwaardige ontdekkingen komt.

Een heibeltje.

Tusschen een groep opdringend volk staat een ouwelijk vrouwtje in jak en bont schort, blootshoofds. Ze heeft een geel, rimpelig gezicht en haar lichte oogen blinken kwaadaardig in het rose licht van den straatlantaarn. Met schelle stem braakt ze een stroom van vloeken en verwenschingen uit en het publiek vuurt haar lustig aan. In het gedrang rekken slungelige jongens den hals om haar te zien en een paar brutale meiden werken zich met forsche elleboogstooten door de dichte haag van toeschouwers, om toch vooral niets van de dierbare heibel te missen.

Het is zeer geheimzinnig: de vrouw heeft geen tegenstander; ze staat zoo maar hevig te schelden en te vloeken en het is moeilijk uit haar snel-vloeiende woordenstroom een en ander op te maken, dat aangenomen kan worden de oorzaak te zijn van haar overborrelende opwinding. Langzaam echter komt er meer teekening in de razende scheldpartij. Er is blijkbaar sprake van een mannelijken aterling, te oordeelen althans naar de met hartgrondige afschuw uitgestooten kreet:

„Die fuile kerel! De poote most ie breken, die choore slampamper!"

Publiek amuseert zich en gaat onderling weddenschappen aan, wien de vrouw bedoelt: haar man of een goeden buur.

Dan met een langen huilgier verkondigt zij, dat „het leed van een ouwer niet te overzien is!"

„Doar heije ze voor grootgebracht, die dieve! Daor heije je krom voor gesappeld om door soo'n snotslungel van zeventien joar op straat op je smoel te krijgen!"

Een gemoedelijke dikbuik tracht haar te kalmeeren:

„Gao nou naor huis, moeder en kift dat onder jullie eigen luidjes uit."

Hevig verontwaardigd en kennelijk verheugd, dat ze tenminste tegen iemand persoonlijk haar gal kan uitspuwen, wendt ze zich naar hem toe en schreeuwt hem vlak in z'n verbaasden snuit:

„Hou jij je bek d'r buiten fuile dikke papsak. Vraag ik je wat? Nou dan, bemoei je met je eigen bemoeisels!"

De man geeft geen repliek meer. Zij wendt zich verachtelijk af van zoo'n weinig strijdbaren tegenstander en vervolgt haar jammerklachten over haar moederlijk verdriet om den ontaarden zoon, die op z'n zeventiende jaar alleen „de hort op" gaat en haar vloekend van zich afslingert, als ze hem mee naar huis wil nemen.

„De weinig edele danskunst, zooals men die tegenwoordig beoefent . . . .

Wonderlijk, die liefhebberij om ten overstaan van een zoo talrijk mogelijk publiek familiegeheimen te gaan staan onthullen! Er schijnt voor sommige menschen geen grooter genoegen denkbaar te zijn. Wat zit er achter? De zucht om interessant te zijn? Om in het middelpunt der belangstelling te staan? Ook daar individualistische ontaarding alzoo!

„En z'n vaor steunt 'em, 'et loeder, zoo werachtig as ik hier voor je stao!" gilt ze en eindigt dan in een langgerekt: „oo! ooo! ooooo!", dat ijverig nabootsing vindt onder de dringende en grinnekende omstanders, die zich al bizonder weinig geneigd toonen om haar meelij te bewijzen. De meisjes worden geknepen en gekieteld en protesteeren met hooge gil-

lachjes, ze vloeken lustig en zoo verwonderlijk gemakkelijk als je alleen door veel oefening kunt aanleeren. De jammerende vrouw is blijkbaar maar een voorwendsel om te hoop te loopen en keet te schoppen, want de grootste helft van de toeschouwers is met heel andere dingen doende dan met de grieven der mishandelde moeder.

Een paar agenten slenteren bedaard naderbij, zonder haast gewend aan deze onschuldige publieke vermakelijkheden van de buurt. Bovendien verloopt het relletje alweer: de juffrouw is zoo ongeveer uitgeraasd en geeft het voornemen te kennen naar huis te gaan en alle deuren op slot te doen.

„Ken dat gajes fennacht op de stoep logeeren," licht ze dit besluit nader toe. Met instemming wordt haar voornemen begroet. Alleen een jolige matroos klopt haar op den schouder en zegt vergoelijkend: „Nou, nou, moeder, je ben toch ook jong geweest!"

„Met schelle stem braakt ze 'n stroom van verwenschingen uit."

Maar „moeder" is op die familjariteit niet gesteld en bijt hem nijdig toe:

„Blijf met je poote van me af, zwerver." Waarop de zwerver in een oneerbiedigen schaterlach uitbreekt en een daverend hoera! opklinkt, dat de agenten hun tragen pas doet verhaasten. Maar de beleedigde vrouw gaat haastig weg, binnensmonds mopperend, en het heibeltje verloopt. Tevreden verspreiden de belangstellenden zich, met een zucht van welbehagen: dat hebben ze alweer gehad!

En wij stappen een bierhuis in, waar een groote electrische lamp buiten hangt, die een melkblauwe klaarte over de donkere gevels spreidt.

Binnen zit een heel stel toffe jongens te kaarten om een tafel. Ze gokken hartstochtelijk en de kring van belangstellenden gokt in gedachten nog hartstochtelijker mee. Ze zien ademloos naar den loop van het spel en het vallen van de kaarten is duidelijk te hooren. Maar telkens als de slag gevallen is, breekt een storm van toelichtingen en verwijten los en ieder toeschouwer is van meening, dat hij dien slag vast niet verloren zou hebben, want wie ook maar een beetje link was, had kunnen snappen, dat dit zus en dat zoo in mekaar zat. De verliezer, toch al niet in een schitterend humeur, schreeuwt er tegen in en het lijkt of ze mekaar zoo in 't haar zullen vliegen. Maar een nieuwe slag wordt voorbereid en de stilte herstelt zich. De aandacht zinkt weer over het gezelschap neer en het blijft muisstil, tot de gewichtigste, beslissende kaart op tafel valt.

Wij zitten aan een tafeltje en het gezelschap heeft ons in de pauze tusschen twee emotievolle partijen even zijdelings opgenomen, maar ons verder geen belangstelling meer getoond. Vlak bij ons zit 'n eenzame jongeling met een vrij ongunstig uiterlijk z'n biertje te drinken, en wij knoopen een gesprek met hem aan. Het kellnertje, grappig klein kereltje met 'n alleronaannemelijkst uitgezakt confectiepakje aan en een sinds vele dagen niet geschoren tronie, komt er bij staan en praat mee.

Wij trakteeren onze nieuwe gezellen op een sigaret en „een consumptie" en die ongewone royaliteit lokt nog een paar belangstellenden van de kaarttafel naderbij. Het wordt genoegelijk. Al heel gauw zijn de gezellen vergeten, dat wij vreemdelingen zijn en er ontwikkelt zich tusschen de laatst aangekomenen en onzen eersten vriend een gesprek, dat merkwaardig genoemd mag worden.

Een van hen verwijt hem, dat ie beter gedaan had met wat linker te antwoorden voor de rechters. (Het blijkt nu, dat hij zoo alleen zat, omdat men niet met hem converseeren wil, aangezien hij beschuldigd wordt van het verraden van enkele kameraden). Hij verdedigt zich, met een sloom handgebaar: „Ach, wat een nonsens.....! De rechters wisten alles van haver tot gort..... Heb ik ies gezegd, dat ze al niet lang wisten.....? Nie zooveel!"

En een knipje van vinger en duim geeft aan, hoe verwonderlijk weinig nieuws hij de rechtbank heeft „voorgesmoesd".

„Jij." snauwt grimmig een ander....., „jij hebt de heele boel verrajen. Wat had je te zwetsen over gezien en gehoord.

Wie zegt je d'r dankie voor? Je had je gedekt motten houwen, net doen of ie gek ben en van niks weten."

„Ach ze wisten ommers alles al lang! En wat weten jullie d'r nog van? Je bent 'er geen een van allen bij geweest!"

„Aangezien hij beschuldigd wordt van 't verraden van enkele kameraden . . . .

De ander grijnst hoonend en haalt een stuk krant uit z'n binnenzak, een knipsel uit „De Telegraaf".

„Asjeblieft," zegt-ie. „Hier staat 'et netjes gedrukt. En de jonges in de bajes hebben dit ook, zoodra ze los kommen,

pas maar op je hachie, misgazzer, ze zullen je linken as ze terug zijn."

De „ferraajer" houdt zich onverschillig.

„Ze motte maar doen, wat ze nie laten kennen," beweert hij flink. „Ik lust ze alle twee as-'t-er op aankomt."

„Hoor hem!" hoonen de anderen in koor. „Man, Gerrit alleen slaat je munt met ze ééne hand."

„Lammeling!" scheldt een nieuwaangekomene. „As we voor jou onze smoel nie gehouwen hadden, had jij minstens drie jaar gekregen. En nou? Een half jaar voorwaardelijk."

„Wat is-t-er eigenlijk loos met die gooser?" vraag ik m'n buurman.

Dadelijk begint deze een gedetailleerd verhaal over verduisterde goederen, over heling en diefstal. De ander valt hem in de rede en zet verkeerde voorstellingen recht en in een oogwenk spreken er zes door elkaar met verhitte koppen en schelden en schreeuwen verwarde redeneeringen. Eén ding staat vast: door de loslippigheid van dezen vriend zitten twee van de allerjofelste jongens in de bajes en dus zijn ze woedend op hem. Wij ook. We vinden 'et misselijk en dat doet ons stijgen in de achting van onze nieuwe kennissen.

„Afijn," besluit een der orateurs, „nakaarten helpt geen laars. De jonges zitten in de lik, en as ze loskommen zelle we wel weer zien."

„Boy!" roept een ander laconiek.

Dat schijnt het stopwoord van den dag te zijn, want op de meest onverklaarbare oogenblikkan hoor je ineens „Boy!" roepen en de humor leeft onder de kwaadaardige insinuaties weer op.

Dit is een gezellige omgeving. Leden van het gilde der langvingers. Kleine en grootere jatters, helers en helpers. Een maatschappijtje apart en de wetten van eerlijkheid en trouw staan er hoog in aanzien. Alleen richten die wetten zich op andere verhoudingen dan wij zoo in ons alledaagsche bestaan gewend zijn. Een keer te meer blijkt, dat alles slechts een kwestie van nuance is.

Boy!

Onze fotografeermaniak oppert het idee, dat het niet onaardig zou zijn, de kaarttafel en de heeren er om heen op de gevoelige plaat te vereeuwigen. De gedachte vindt bijval en wordt luidruchtig gepropageerd. Wij wenschen echter de wetten van het fatsoen dezer genoeglijke menschen te eerbiedigen en derhalve zegt de fotograaf:

,,Het schilderachtige troepje jongens zet zich om de tafel''.

„Denk jullie d'r om: de foto komt in „Het Leven". Wie dus liever om een of andere reden niet in een weekblad wil komen, moet opzij blijven."

Even is er algemeene aarzeling en de wanhoop sluipt aan op onzen fotograaf, die zich zijn inslaande kiek al ziet ontgaan.

Maar dan zegt een der genooten, onverschillig:

„Nou..... van mijn weten ze toch precies waar ik zit. M'n drie maandjes heb ik te goed en hoe eer ze me logies geven hoe liever. Vooruit maar!"

„Boy," juicht een ander, „van mijn hebben ze portretjes genoeg in d'r politieblaadje. Eén meer of minder komt er niet op an. Geef je d'r eentje weg?"

„Natuurlijk," stemmen wij royaal toe. „Al wie op de kiek komt, krijgt er eentje voor onze rekening. Kellner, vraag de heeren, wat ze drinken willen!"

Dit groote gebaar overwint bij de meesten de laatste aarzeling. Enkelen echter gaan voorzichtig terzijde en betuigen mopperig, dat de bollebof niet hoeft te weten, waar ze uithangen. 't Spijt hun oprecht om het vrije biertje, maar de risico is te groot.

Boy! Daar gaat ie! Het schilderachtige groepje linke jongens zet zich om de tafel en als het groote licht met een doffen plof verblindend opslaat, springen ze verschrikt achteruit en vloeken vroolijk en lachen mekaar uit om hun schrik. Ze zijn de gemoedelijkheid zelf en onze bekentenis, dat we maar namaak-goosers zijn. heeft hun gezindheid absoluut niet beïnvloed. Met breede zwaaien en enkele groote handdrukken nemen we afscheid en gaan de straat op.

„Boy!" roept voor de laatste maal iemand uit de openstaande deur ons na en wij wuiven nog eens en geven den zonderlingen groet gewillig terug:

„Boy!"

't Wordt leeger en stiller in de kroegen en de danshuizen. Hier en daar zijn kleine ruzietjes, maar ze hebben geen ander gevolg dan een paar extra-borrels, „om het af te drinken".

Eén uur!

Sluiten!

De laatste gasten verdwijnen. De lichten gaan uit en de stilte valt over de donkerder geworden straten, waar vage schimmen zich verwijderen.

Wij zwerven rondom het Kolkje en maken er een foto van het geheimzinnige hoekje met z'n verweerde gevels in donkere steegspelonken, waarlangs het water zwart en duister

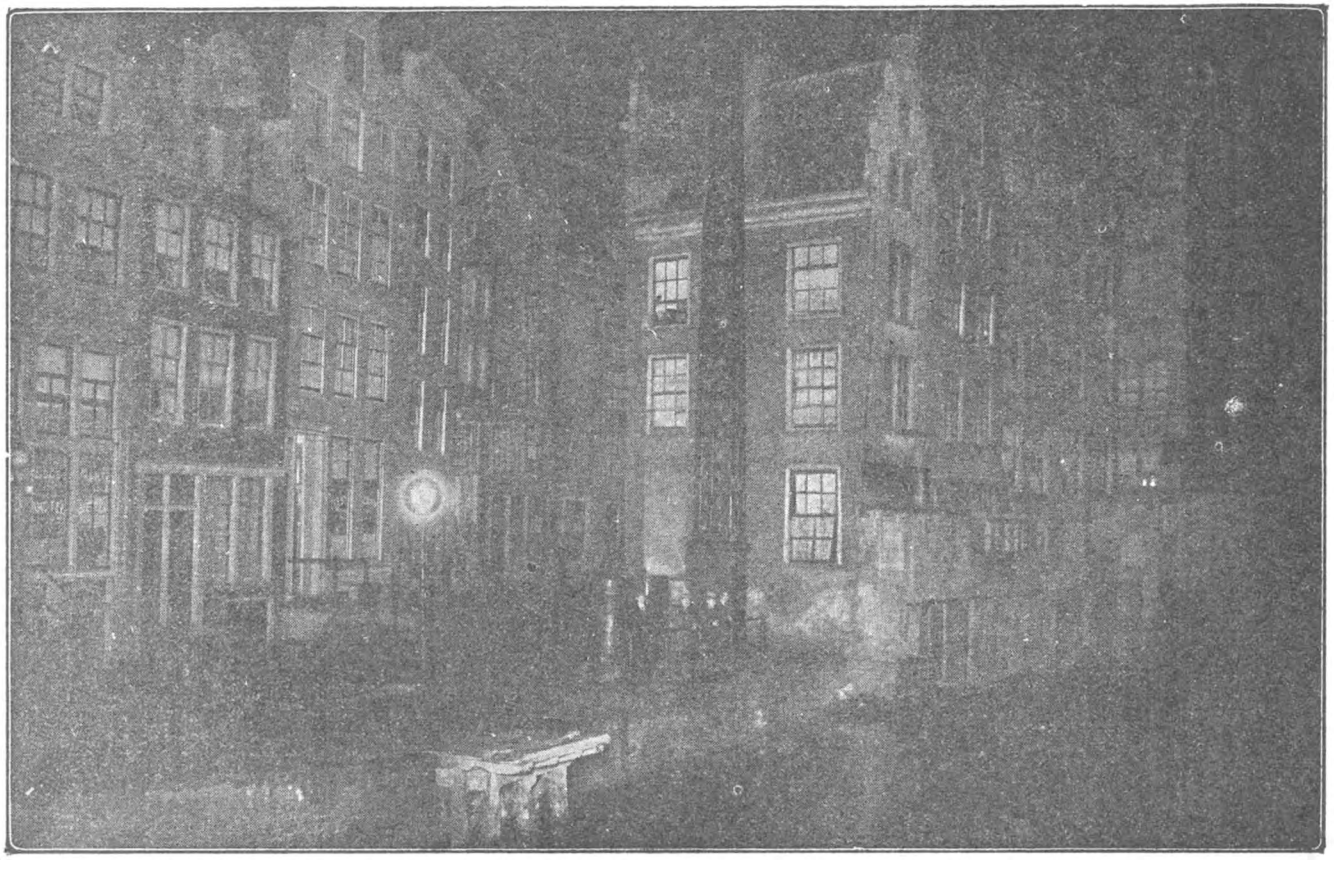

... en maken er een foto van het geheimzinnige hoekje met z'n verweerde gevels ...''

blinkt. Een sinistere omgeving, waarin je je romantische verhoudingen droomt als in de boeken van Charles Dickens. Alleen moest in zoo'n stil, luguber slopje niet zoo'n nuchtere Amsterdamsche agent op post staan, die met z'n blinkende knoopen en z'n nestig gezicht alle illusie verstoort.

„Daar mot je geen gewoonte van maken vader!"

Als het bliksemlicht weer opschiet in den nacht, komt een groote kerel op ons toe, langzaam slenterend. Hij kijkt eens wat wij uitvoeren en zegt dan nadrukkelijk tegen den fotograaf:

„Daar mot je geen gewoonte van maken, vader..... De meissies schrikken d'r eigen de ziekte."

Welke „meissies" en welke ziekte onthult hij ons niet. Hij knikt nog eens nadrukkelijk en slentert dan weg, om te verdwijnen in de nauwe, donkere deurspleet van een der vooroverhellende bouwvallige huizen in de buurt.

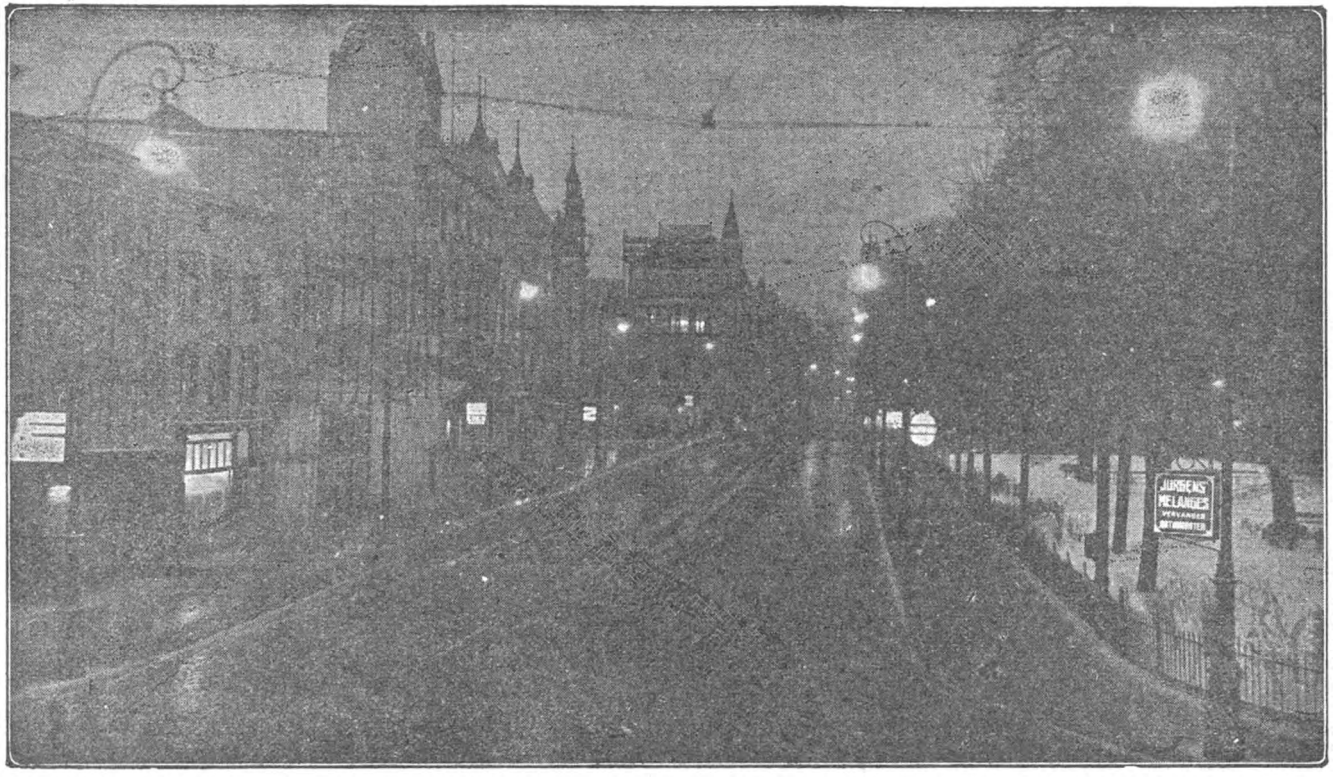

Foto van het Rembrandtplein in het schelle licht van den voornacht.

VIII. In het Zeedijksche nachthuis.

ij weten nog een nachthuis in de buurt. Als het sluitingsuur daar is, gaan er de nog niet van feestvreugde verzadigde gasten naar boven en zetten het bedrijf op denzelfden voet voort. De consumptie is er wat duurder. Waarschijnlijk om uit de meerdere opbrengst de boeten te betalen, die de baas van tijd tot tijd oploopt als de al te nieuwsgierige politie eens een kijkje komt nemen in zijn vreedzaam huis en daar drankwetovertredingen constateert.

Geen vijftig pas van de openstaande deur hebben een paar agenten post gevat. Rustig staan ze te converseeren. Ze kijken in onze richting, maar verroeren geen vin, als we de stoep opgaan en binnenstappen.

Een smal trapje met sterk uitgesleten treden voert ons naar boven. De weg naar het paradijs moet ongeveer even moeilijk en smal zijn, naar de deskundigen beweren. Op een stikdonker portaal zien we een smalle lichtspleet, die blijkbaar onder een deur doorkomt. Daar zullen we wel moeten zijn.....

Moedig schuiven we onzen teekenaar naar voren en duwen hem tegen de deur op, die gemakkelijk wijkt en ons den toegang opent tot een lage ruimte, waar een ontzettende rookwalm het ademhalen nu juist niet tot een genoegen maakt. Dicht opeen gedrongen staat een ware volksmenigte, druk roezemoezend te spreken, een glas bier of jenever in de hand.

Niemand let op ons, behalve de reusachtige kastelein, die onze bestelling aanneemt en deze verder geeft naar een nauw keukentje, waar alle consumptie van daan blijkt te komen. Het gezelschap is grootendeels ver boven z'n theewater. Ze kijken mekaar met lodderige oogen aan, hangen half tegen elkaar op en maken de vreemde, onbeheerschte maar zeldzaam nadrukkelijke gebaren, die dronken menschen eigen zijn. En ze betoogen al even indrukwekkend, met dubbelslaande tongen, vrij onverstaanbaar, maar dat herstellen ze dan weer, door alles twee- of driemaal te herhalen.

. . 'n deur, die gemakkelijk wijkt.

Er wordt stevig „gepeerd". De dikke vrouw in het keukentje, met haar kwabbig, bleek gezicht, dat vreemd afsteekt bij het blauwe jak, komt handen te kort om in te schenken.

En de groote heerscher in dit oord van zaligheid heeft met zijn bediende handen vol werk om aan al de bestellingen op coulante wijze te voldoen. Aldoor bromt zijn schoone stem: „Pas op, heeren.... een beetje ruimte, heeren!

De heeren zijn verreweg in de meerderheid. Slechts enkele vrouwelijke gasten luisteren het gezelschap met haar teedere aanwezigheid op. Het zijn niet van de fijnste meisjes. Ze hebben grove gezichten, boezemen weinig vertrouwen in en oefenen nog minder aantrekkingskracht uit. Op ons althans. De aanwezige heeren zijn van een andere psychische constitutie en kijken (voor zoover zij nog kijken kunnen), met begeerige blikken naar de onverschillig jenever slurpende nymphen. De gelukkige stervelingen, die bij de schoonen schijnen te hooren, doen breed en vierkant met de schouders en werpen heldenblikken op de aterlingen, die al te vrijpostig naar hun dierbare geliefden loeren.

Wij staan vlak bij het orkest. Dit bestaat in deze illustere gelegenheid uit een viool en een guitaar. De musici zijn oude kereltjes met groezelige hangsnorren en vermoeide, fletse, bijna wezenlooze oogen en gelige rimpelgezichten.

Tusschen het doffe geroezemoes der stemmen door fiedelt de violist een jammerlijk verknoeisel van een of anderen

bekenden deun en de man met de guitaar werpt daar harde, valsche accoorden doorheen, die blijkbaar alleen dienen om de muziek in hoorbaarheid te doen toenemen. Het is een erbarmelijk gejank, maar het is muziek en aangezien een nachtcafé zonder muziek iets ondenkbaars is, moet de zaak als volkomen in orde beschouwd worden.

Past op heeren . . . 'n beetje ruimte, heeren!

Telkens komen nieuwe bezoekers door het nauwe deurtje binnen. Niet alleen Zeedijk-typen. Er loopen ook meer heerachtig aangedane menschen tusschen in, die worden met een glimlach en een toegevende minachting aangekeken. Een lange schlemiel naast me wijst op zoo een paar netjes gekleede fuifnummers en zegt:

„Fijne menschen, meester."

En ik grijns tegen hem. We verstaan elkaar: die fijne menschen hooren in onzen kring niet thuis.....

„Speel jij es wat," zeg ik tegen onzen teekenaar, die den naam heeft een groot musicus te zijn.

De violist hoort het. Hij kijkt me wat aarzelend aan, maar legt dan toch zijn instrument in de uitgestoken handen van onzen vriend. Die brengt de toonshoogte van de snaren eenigermate in overeenstemming met de theorie en zet een fragmentje uit een opera in. De viool klinkt in eens heel

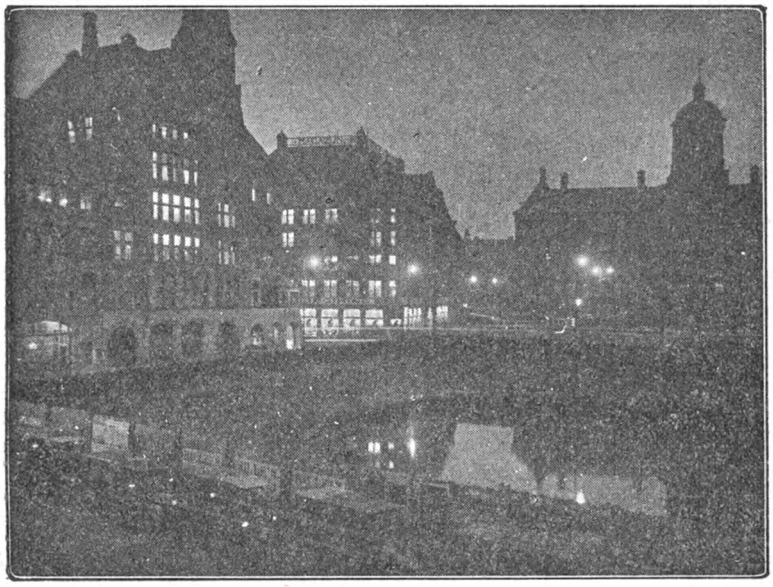

De Dam in den laten avond, met op den voorgrond de gemeentelijke kikker- en muskieten-kweekplaats.

anders en een paar stevig aangeschoten matrozen kijken goedkeurend naar den amateur-muzikant, die het 'em zoo waarachtig beter lapt dan z'n beroepscollega.

„Mooi," zegt de een met dikke tong en de ander voegt er achter met al de gewichtigheid, die een deskundige gewoonlijk kenmerkt: „De kavalééria.... fijn nummer."

De guitaarspeler knerpt er gewetensvol rammelende grepen tusschen en zit bewonderend te knikken. De violist is onthutst over het geluid, dat z'n jankhoutje voortbrengt, vreest ken-

nelijk voor zijn reputatie en kijkt deswege somber en dreigend.

Als de „kavalééria" uit is, roept de matroos den kleinen kellner en bestelt een consumptie voor „dezen makker". Dadelijk voegt hij er het verzoek aan toe een liedje te mogen zingen. De baas van het spul heeft er geen noemenswaardig bezwaar tegen en de pseudo-muzikant verklaart zich bereid het lied op de viool te accompagneeren.

„Jij knijst het, maat," bewondert de matroos..... „Ik zel zingen van 'et Ave Maria op zee. Ken je dat?"

De maat bekent, dat ie helaas nog nooit van een zoodanige schepping gehoord heeft. Maar de zanger beweert blijmoedig, dat 't hem „geen duivel-kater kan bommen"; hij vertrouwt op de muzikale intelligentie van zijn accompagnateur, die zeker de juiste begeleiding gemakkelijk zal improviseeren. Matroos nummer twee verklaart zich bereid mee te zingen en ze leggen de hand op elkaars schouders, schrapen hun keel en sluiten devotelijk de oogen. Dat schijnt er bij te hooren. Alleen in zeer hevige momenten openen ze de oogleden even en laten een extatischen blik dwalen over het auditorium, dat zich overigens van het heele lied niemendal aantrekt en rustig voortdrinkt en converseert.

Het gezang is kostelijk. Geen woord is te verstaan. Ze verkeeren waarschijnlijk in de moedgevende overtuiging, dat ze tweestemmig zingen, maar ze galmden alleen in gansch verschillende toonaarden tegen mekaar in, met lange uithalen, zonder zich aan maat, of wat dan ook te storen. Ze halen midden in een regel diep adem en gaan dan rustig verder in weer een andere toonschaal. De viool wendt wanhopige pogingen aan om hen bij te houden, zoekt troosteloos naar een toon, die eenigermate den hunnen benadert, maar slaagt daarin niet. Als hij een enkel oogenblik bij toeval dezelfde noot doet hooren als de zanger, openen deze de oogen, kijken

't Orkest.

elkaar verrukt aan en maken een hoofdbeweging naar den knappen violist: „Laat hem maar tippelen....hij k n ij s t é t!"

Het lied wil maar niet eindigen. Telkens als er een couplet uit is, kijken wij hoopvol naar de jongens. Maar telkens halen die hun borstkas weer vol lucht en rook en zetten een nieuw vers in. En de vioolgeluiden fladderen angstig achter hun stemmen aan. Alleen de guitaar trekt er zich niemendal van aan en werpt er zijn rinkel-rammelende valsche accoorden onbarmhartig onderdoor. Eindelijk toch komt ook aan deze bezoeking een einde. Met een meesterlijken uithaal vol tierlantijntjes sluiten de zangers hun nummer en kijken triomfantelijk rond.

De guitaarspeler blijkt een oolijkerd. Ernstig vraagt hij aan een der twee zanggenieën:

„Is 't nou al uit?"

Deze kijkt hem wat verbouwereerd aan, en antwoordt dan aarzelend:

„Ja.... 'k geloof 't tenminste wel.... Niet, Nelis?"

Nelis knikt nadrukkelijk.

„Beslist uit," hijgt hij.

„Jammer," oordeelt de guitaarspeler, „'t werd net zoo mooi vervelend."

De zangers zijn niet beleedigd, lachen mee, overleggen even, sluiten de oogen en beginnen een nieuwe eindeloosheid te verklanken. Maar de violist — de echte — eischt zijn instrument terug. Hij kijkt erg grimmig en onverzoenlijk. Het spel van den vreemden gast bevalt hem niet; het is te goed naar zijn zin; z'n eigen spel steekt er te veel tegen af en daar komt natuurlijk z'n artisten-ijdelheid tegen op. Norsch neemt hij de viool onder den arm en grijpt z'n theeschoteltje waarmee hij rondgaat om centen op te halen.

Inmiddels knoopt de guitaarspeler een gesprek met ons aan over muziek.

„U speelt goed, meneer. Dat hoorde ik als oud-musicus dadelijk aan uw streek."

De teekenaar buigt gevleid.

„Ja, meneer," gaat de collega-musicus voort, „zoo as ik hier zit, heb ik een eervolle loopbaan achter me. Ik ben stafmuzikant geweest, bespeel de saxophone, hobo, piano, viool en eigenlijk alle instrumenten zoo'n beetje. M'n naam verzwijg ik maar liever; me kinderen hebben allemaal een goeie positie en die zouen d'r eigen geneeren, als 't bekend was, dat d'r lui vader in een nachtkroeg op de guitaar speelde."

Hij knikt triestig met het hoofd. Zijn hangknevel trilt en z'n oud gerimpeld gezicht staat droef. Dan buigt hij zich vooruit en zegt met een zijdelingschen blik op zijn collega, die nog rondscharrelt tusschen het publiek met zijn centenbakje:

„Een prul meneer. Afijn, dat hoef ik u niet te zeggen..... dat hebt u al lang gehoord natuurlijk. En jaloersch! Niet om te gelooven! Let u maar es op, hoe die de pee in heeft

't Gezang is kostelijk.

omdat u beter op z'n viool speelde dan hij. En ik mag er niet eens aankomen. Doodsbenauwd dat de menschen hooren zullen, dat er uit dit instrument nog wel wat meer te halen is dan dat akelige gefiedel van hem."

Om het ons te bewijzen doet hij een greep naar de viool van den ijverzuchtige, die naar zijn hoekje terugscharrelt. Maar deze bergt gauw z'n instrument onder z'n anderen arm en grauwt:

„Hou je knuisten d'r af. Speel jij maar op je guitaar."

De ander lacht en kijkt ons veelbeteekenend aan. Dan begeeft ie zich in ingewikkelde muzikale beschouwingen over wat je wel en wat je niet kan bereiken met een of ander instrument. Maar de violist stoot hem ruw aan en beduidt

hem, dat hij moet „begeleiden". En de jammerlijke kattenmuziek begint weer te juichen.

Het is zeer gemoedelijk in de nachtkroeg. Je hoort er geen onvertogen woord. Tevreden dronkaards staan eindelooze redevoeringen tegen elkaar te houden op halfluiden toon, trappen de omstanders op hun eksteroogen en worden lachend op zij geduwd. De meiden fluisteren met haar veroveraars en drinken glaasjes bier. Overal is een vaag geroezemoes. Kastelein en bedienden gaan zwijgend rond om te bedienen. De lucht is er dik van alle mogelijke min salonfähige geurtjes en er hangt een dikke tabakswalm, die traag heen en weer waait boven de warreling der verhitte koppen.

Maar overigens zijn de „fijne menschen" de eenigen, die je even sensatie zouden kunnen geven, als je al lang niet wist, dat de „beschaafde" mensch zijn genot overal zoekt en hij, hoe verder zijn „verfijning" voortschrijdt, des te minder kieskeurig wordt op zijn vermaken; het raffinement onzer genotzoekende „fijne menschen" eindigt niet zelden daar waar de varkens beginnen: in de zwartste modder. Zoover zijn ze hier voorloopig nog niet. Hier wordt wat zwaarder gedronken en met wat meer plezier, omdat het verboden is, na politietijd nog te drinken, maar overigens blijkt het allemaal uitermate gewoon. Wat zingen, wat dansen, wat schreeuwen.... De „fijne" gelegenheden zijn heel wat minder fatsoenlijk....

Wij nemen hartelijk afscheid van onzen violist en z'n maat en drukken de zware handen van de zanglustige matrozen, die ons nadrukkelijk hun onverwelkbare vriendschap betuigen. En dan stommelen we het smalle trapje af, waar we de stereotype „portier" vinden met een zaklantaarn, die ons aanmaant, hem toch vooral niet te vergeten. Het schijnt een manie van alle soorten portiers te zijn, niet vergeten te willen worden....

Een inspecteur van politie kruist onzen weg en wij raken met hem aan het praten. Wij vragen hem naar het resultaat der invallen. Hij haalt de schouders op.

„Geeft niets," is zijn meening. „Je konstateert een overtreding van de drankwet en de vent wordt beboet. Nou ja, hem een zorg! Die boete is een peulschilletje bij zijn verdiensten vergeleken. De zaak is meestal de moeite van het werk niet waard."

„En in de roofholen?"

„Daar vindt je heelemaal niets. Dat is zoo geraffineerd

ingericht. Als je komt in een huis, geen tien minuten nadat de berooving gepleegd is, dan vindt je de vogels al gevlogen. Het geld is weg, de helpers zijn weg en als je de betrokken vrouw nog vindt, weet die van niets. Laatst hadden we een stelletje van vier te pakken. Iedereen was heilig overtuigd, dat ze de schuldigen waren. Het betrof een zeer belangrijk bedrag. Maar de centen waren spoorloos verdwenen en alle vier trokken ze onnoozele en verontwaardigde snuiten en hielden vol, dat ze nergens van afwisten. Bewijzen? Geen idee! Nou, dan moet je ze na een dag of wat wel weer loslaten."

„Er wordt nog al heel wat geroofd?"

„Veel meer dan u denkt. Niet de helft komt ter kennis van het publiek. Heel veel lui geven het niet aan; hun vrouw of compagnon mag het niet weten! Sommigen komen bij ons en vertellen, dat ze beroofd zijn, maar willen er geen werk van gemaakt zien,.... Och, meneer, het is een zeer hooge uitzondering als in een beroovingszaak de schuldige gestraft wordt. Wil u wel gelooven, dat de inbrekers hun vak ontrouw worden? Ze bedanken voor het vermoeiende werk, de groote risico. Ze sparen hun dure instrumenten en gaan met een meid samen wonen om stommelingen uit te plunderen. Het is bijna zonder risico en veel winstgevender dan hun vroeger beroep."

„En is daar nu niets aan te doen?"

De inspecteur haalt de schouders op.

„Voortdurende surveillance, bekendmaking van de verdachte adressen, aanplakken van zulke biljetjes als u al gezien heeft, dat is zoo ongeveer alles. Zoolang het publiek zelf niet wijzer is, zullen die beroovingen wel voortduren."

Wij zijn van meening dat de toestand gunstig is. Als de inbrekers hun bedrijf stopzetten om uitgaande geldpatsers uit te plunderen, dan neemt de publieke veiligheid toe. Wie heeft er medelijden met de uitgeplunderde boemelaars?

Willen ze het niet zelf?....

Dan praten we nog wat over de verdere verschijnselen van het nachtleven in onze stad. De deskundige politieambtenaar vertelt van zuivere organisaties in deze bedrijven. Het is verbazend te hooren, wie er alzoo geld verdienen aan de prostitutie. Het is weerzinwekkend. Alle mogelijke, fatsoenlijk lijkende individuën strijken porties op van het schandegeld en de vrouw, die haar lijf en haar ziel, haar gezondheid en haar leven prijs moet geven, krijgt ten slotte maar een

gering deel van het geld, dat de „heer" voor zijn „gezelligheid" bij haar achterlaat.

De gids, die hem naar haar woning voert, weet precies, hoeveel hij te vorderen heeft. Dat is allemaal nauwkeurig vastgesteld. Zóóveel voor elke flesch champagne, zóóveel voor een verblijf van een uur, zóóveel voor een heelen nacht.

De „portier", de „huishoudster", de „verhuurster", allen staan ze klaar om hun rechtmatig aandeel in de opbrengst van de zaak op te eischen.

Het is inderdaad een prachtig georganiseerd en tot in onderdeelen door tirannieke wetten beheerscht bedrijf. De vrouw draagt de risico en de schande. De roofvogels om haar heen gaan vrij uit, nemen het leeuwenaandeel in den buit en leven voor het oog der wereld als fatsoenlijke, rustige burgers op wien niets te zeggen valt.

Alleen de nacht ziet hen uitvliegen tot hun duister bedrijf en de nacht zwijgt en vindt alles goed.... Precies als onze Hollandsche zedelijkheid, die decreteert: alles mag, als je maar zorgt geen ergernis te geven voor het oog der wereld...